

Q U A D E R N D E C A M P

IMMIGRACIÓ, IGUALTAT I CONVIVÈNCIA: UN REpte PER AL VOLUNTARIAT SOCIAL

ALGUNES REFLEXIONS I PROPOSTES

Federació
Catalana de
Voluntariat
Social

IMMIGRACIÓ, IGUALTAT I CONVIVÈNCIA:
UN REPTE PER AL VOLUNTARIAT SOCIAL
Algunes reflexions i propostes

Federació Catalana de Voluntariat Social (FCVS)
Serveis Generals
C/ Pere Verges, 1 - 08020 Barcelona
www.federacio.net

Tècnica Programa Immigració FCVS-UT Barcelona i coordinadora del Quadern: Elisa Gutiérrez
Disseny: Josep Rom
Traducció i correcció: Pau Albiol, Mari Carmen Esquer, Laura Fdez. Farhall
Imprès a Arts Gràfiques Orient, SA - L'Hospitalet de Llobregat

Agraïments

Gràcies a les entitats participants, als seus voluntaris i professionals.
Als voluntaris i equip tècnic de la UT de Barcelona i de la FCVS.
Als ponents de les taules rodones i a SOS Racisme, per la seva col·laboració.
Al CCCB, al Pati Manning, al Centre Passatge i al Pati Llimona per cedir-nos els espais on reunir-nos.
I a tots aquells que directa o indirectament han fet possible aquest projecte.

Moltes gràcies.

Amb la col·laboració de:

arts gràfiques orient sa

Q U A D E R N D E C A M P

Sumari

1.	Presentacions	07
A	Presentació Federació Catalana de Voluntariat Social	08
B	Presentació UT Barcelona	09
C	Presentació SOS Racisme	10
D	Federació Catalana de Voluntariat Social (FCVS)	11
2.	E Abans de començar	13
3.	Immigració, igualtat i convivència: un repte per al voluntariat social	15
F	La primera fase	
4.	Immigració, igualtat i convivència: algunes reflexions i propostes	21
G	La segona fase	22
H	Reflexions de les entitats	24
H1	Canvis en objectius i/o serveis arran de la incorporació de ciutadans nous	24
H2	Dificultats a l'hora de donar resposta a les demandes en relació amb: l'Administració, la pròpia entitat, la societat, els usuaris immigrants i altres usuaris	26
H3	Quin paper consideren que estan desenvolupant?	33
H4	Altres reflexions de les entitats	36
I	Propostes en relació amb: l'Administració, les entitats, la societat i la població immigrada	37
5.	J A tall de conclusió	45
6.	Annexes	49
K	Ponències	50
L	Relació d'entitats participants	88
M	Qüestionari	90

Presentacions

- A Presentació Federació Catalana de Voluntariat Social
- B Presentació UT Barcelona
- C Presentació SOS Racisme
- D Federació Catalana de Voluntariat Social (FCVS)

Presentació Federació Catalana de Voluntariat Social

► **Eulàlia Mas**, Coordinadora Territorial FCVS

Sento una certa incomoditat afegint paraules a totes les paraules que llegireu i que parlen, elles sí, d'allò que cal parlar. D'allò que necessitem llegir i escoltar. D'allò que volem conèixer.

M'agradaria fer silenci. No afegir soroll a allò que el llibre diu. El silenci és la més eloqüent de les paraules, davant segons quina realitat. I la que apareix en aquest llibre, prou que ho sabeu, és una realitat que fa mal.

Ens fa mal quan intentem ocultar-la o mirem cap a una altra banda. Però també ens fa mal quan se'ns manifesta tal com és: carregada de preguntes, arrossegant el llast de molta injustícia i mostrant les ferides de tant patiment humà.

Tanmateix, em demanen que parli, en nom de la FCVS, sobre què expressen aquestes paraules que llegireu tot just acabar les meves.

Doncs bé, jo diria que expressen un esforç humil de proximitat. D'acostament a l'experiència de les nostres associacions. Això, d'entrada. I amb molta cura, el llibre també mira de crear un espai on les entitats que de debò tenen contacte amb aquesta nova realitat puguin usar l'altaveu a l'abast i situar la pròpia paraula ben a prop del que viuen.

“ ”

M'agradaria fer silenci. No afegir soroll a allò que el llibre diu. El silenci és la més eloqüent de les paraules, davant segons quina realitat.

Penso que les entitats han sabut aprofitar l'oportunitat d'expressar-se. I el resultat és un mosaic exhaustiu, una mena de diàleg entre elles tot just encetat, el recull de temàtiques que s'enllacen les unes amb les altres, veus múltiples que anuncien la complexitat de la situació, diagnòstics, crítica i propostes.

Mentre no en parlaven, era com si res no passés. Però el primer entrebanc –posar nom a allò viscut- ja ha estat vençut i, per tant, a partir d'ara, les entitats reclamaran avançar noves passes, explorar més possibilitats i continuar donant fe d'allò que experimenten.

A la Federació ho celebrem. Haver-hi contribuït, i poder continuar acompanyant aquest projecte allà on vagi, és magnífic. Agraïm també l'oportunitat d'haver pogut visitar “per dintre” les entitats: ens hi han convidat generosament i s'han mostrat amb senzillesa, engrescades i acollidores amb la proposta.

A reveure, doncs. Certament hi haurà noves estacions en aquest recorregut que tot just ara comença. Esperem retrobar-vos-hi i, de nou, ser altaveu de paraules noves.

Paraules significatives. Paraules motor de noves paraules.

B

Presentació UT Barcelona

► **Jordi Ibáñez**, Bona Voluntat en Acció

En els darrers anys, hem assistit a un dels reptes més preocupants de la nostra societat: **la immigració**. Hem comprovat com l'enduriment progressiu i sistemàtic de la Llei d'estrangeria anava acompanyat per un augment incontrolat d'immigrants indocumentats i una absoluta manca de polítiques d'immigració que ha deixat a centenars de milers de persones ignorades, desateses i sense cap possibilitat de resoldre la seva situació. Un carrer sense sortida en què immigrants i entitats restem lligats de peus i mans, en una situació injusta i insostenible.

Fa dos anys que a la Taula d'Entitats de la Unitat Territorial de Barcelona (Federació Catalana de Voluntariat Social) es va produir la sinergia necessària per a endegar un projecte que encarés aquesta problemàtica i fomentés la unió de tots els agents possibles. Aquest Quadern n'és un primer resultat que recull reflexions i propostes, fruit del treball quotidià a les entitats i de les activitats programades durant dos anys de projecte.

Només és un punt de partença per reivindicar i exigir, en justícia, veritables solucions al desencert de tants

anys en política d'immigració. Sabem que caldria impulsar polítiques europees i destinar recursos al desenvolupament per a evitar la causa de la immigració i que des de la cooperació es podrien produir uns fluxos migratoris justos i solidaris. Però no podem permetre que es despullin a persones dels seus més elementals drets humans i se'ls discriminin, que s'afavoreixi el racisme, la xenofòbia, les màfies, l'explotació laboral o l'economia submergida.

Les entitats no lucratives d'acció social, sensibles als problemes que afronta la societat, en prenem consciència, adoptem un compromís i aportem tots els nostres esforços –la majoria voluntaris- per tal d'aconseguir una societat més justa. No volem substituir ningú ni alliberar l'administració de la seva responsabilitat.

Volem les eines indispensables, tant legals com materials, que possibilitin la nostra acció per a arribar allà on no ho fan les administracions. No volem contribuir, com a entitats solidàries, a fer invisibles els “sense papers” ni les pràctiques il·legals impròpies d'una societat moderna.

“”

Les entitats no lucratives d'acció social, sensibles als problemes que afronta la societat, en prenem consciència, adoptem un compromís i aportem tots els nostres esforços -la majoria voluntaris- per tal d'aconseguir una societat més justa.

09

Presentació SOS Racisme

► Begoña Sánchez, SOS Racisme

La nostra societat és cada vegada més diversa, el fet migratori s'ha consolidat i molts nous catalans són fills i filles de persones procedents de diversos llocs d'origen. Ara que hauríem d'estar parlant del dret al vot de les persones immigrades, de la mobilització social d'aquests nous ciutadans i de com garantir la igualtat d'oportunitats, hem de continuar parlant de vulneració de drets fonamentals, d'exclusió social, explotació laboral i racisme. Avui més que mai, cal sumar tots els esforços necessaris per defensar amb la màxima exigència, de manera individual i col·lectiva, aquests drets i llibertats que tant han costat d'aconseguir al llarg de la història, i que lluny d'universalitzar-se, tal i com caldria, avui dia retrocedeixen.

Per aquest motiu, projectes com el que aquí es presenta, que intenten abordar la nova realitat des de tots els àmbits, analitzar la situació política social, treballar per desmantellar els tòpics vers la immigració, fer propostes de intervenció, reivindicar la ciutadania i apostar pel treball coordinat de les associacions, són fonamentals per a aconseguir aquests objectius, totalment compartits des de SOS Racisme.

Aquest Quadern neix d'un projecte conjunt realitzat per SOS Racisme i la FCVS: "Immigració, igualtat i convivència". A partir d'aquest projecte, les entitats de la FCVS han fet tot un procés de reflexió, fruit del qual són les conclusions que presentem en aquest Quadern.

Aquest projecte sorgeix de la necessitat de conèixer la realitat migratòria per part de les entitats que treballen en el sector social, per poder donar resposta a les demandes i necessitats de tota la població i millorar la seva tasca quotidiana. SOS Racisme, com a associació antiracista i de defensa dels drets humans, amb una àmplia experiència al llarg d'aquests anys, ha col·laborat en el debat, aportant-hi les seves reflexions per a l'anàlisi. Tanmateix, finalment, el projecte ha suposat molt més que això, perquè ha afavorit un coneixement mutu entre les diferents entitats de la FCVS i entre aquest sector associatiu i SOS Racisme, fet que pot fomentar noves col·laboracions i nous projectes en comú. Més enllà, també ha significat posar en comú la necessitat de treballar tots plegats per la igualtat de drets de totes les persones que conformen la societat, independentment del seu origen, com a forma de lluitar contra l'exclusió social.

La realitat fa cada dia més necessari el treball i la coordinació en xarxa del ventall associatiu i això es pot aconseguir configurant projectes que, com aquest, abordin les necessitats específiques de cada entitat des de la col·laboració mútua. Iniciatives com la que aquí es presenta suposen un pas endavant en el treball per la igualtat de drets i la construcció d'una societat més justa socialment. Tots i totes els que hem participat, d'una manera o altra, en la seva consolidació som conscients que resta molta feina per fer, però que és a partir d'aquesta línia que els nostres esforços poden donar els seus fruits.

“ ”

La realitat fa cada cop més necessari el treball i la coordinació en xarxa.

Federació Catalana de Voluntariat Social (FCVS)

La Federació Catalana del Voluntariat Social (FCVS) és una entitat de segon grau, privada, apolítica i aconfessional, fundada el 1989.

La FCVS té unitats territorials a les quatre províncies de Catalunya i compta amb una seu de Serveis generals, ubicada a Barcelona.

La Federació coordina al voltant d'unes 320 entitats de voluntariat social a tot Catalunya (de les quals 170 són de Barcelona), agrupades en 9 sectors: alcoholisme i drogoaddicció, discapacitats físics i psíquics, quart món i pobresa, salut, infància, immigració, gent gran, presons i SIDA.

Els seus objectius són:

- coordinar, secundar i representar les entitats federades i donar-los suport en la seva tasca voluntària.
- planificar les actuacions més adients per a la promoció i el desenvolupament del voluntariat social. Facilitar el contacte entre els membres federats, a

fi d'unificar criteris i aprofitar les experiències comunes.

- promoure serveis adequats a la promoció del voluntariat: formació i captació, difusió, documentació, etc.
- descobrir mancances de serveis socials, posar-les de relleu i instar els organismes corresponents a satisfer-les.
- motivar i sensibilitzar la societat sobre el voluntariat social.

La federació és membre de la Taula del Tercer Sector, la Plataforma nacional para la promoció del voluntariado i el Centre Europeu de Voluntariat (CEV).

És membre del Consell de direcció de la International Association for Volunteer Effort (IAVE).

És membre del Consell rector i del Consell assessor de l'INCAVOL i forma part de diferents consells municipals: Àrea de Benestar Social i Consell Municipal d'Associacions de Barcelona.

La Federació coordina al voltant d'unes 320 entitats de voluntariat social a tot Catalunya (de les quals 170 són de Barcelona), agrupades en 9 sectors.

Abans de començar

E

Quan des de la UT de Barcelona es va plantejar la necessitat d'abordar el fet migratori, en general, i en relació amb les entitats de voluntariat d'acció social, en particular, i un cop definits els objectius i dibuixades les activitats, va arribar el moment de pensar un títol per a aquell nou projecte.

Immigració, igualtat i convivència: un repte per al voluntariat

Va ser el títol escollit i ara, després de dos anys de feina i amb el quadern imaginat en aquell moment ja a les mans, creiem que la vam encertar.

Les pàgines que segueixen donen fe del repte que suposa la immigració, la convivència i la igualtat. Del repte que tenim com a voluntaris i voluntàries, com a ciutadans -al cap i a la fi- en la construcció d'una societat més justa i més democràtica.

El Quadern que teniu a les mans vol ser una eina útil, una eina de treball, un punt de partida. Una fotografia de la realitat que viuen i expressen les entitats federades.

El Quadern està estructurat en dos blocs que es corresponen a les dues fases del projecte:

- en el primer, hi trobareu l'explicació de la primera fase. A les tardes i els dissabtes ens vam aplegar per a formar-nos i aprofundir en aspectes com la identitat, la cultura, la diversitat, els prejudicis, el concepte de ciutadania, etc. Jornades que oferien un espai on poder expressar lliurement les nostres vivències,

expectatives, dubtes... fruit del treball diari.

Això va ser possible gràcies, a més de les entitats participants, a la col·laboració dels ponents que ens van acompanyar en les quatre taules rodones i a SOS racisme.

- en el segon, hi hem recollit les propostes que vàrem obtenir de les entrevistes i qüestionaris fets a les entitats. Són reflexions, dificultats i propostes expressades per seixanta entitats, les que han participat en aquesta segona fase.

Les aportacions han estat tantes i tant valuoses que ens ha resultat difícil de fer-ne una selecció. Els participants no només han contestat a tot allò que els demanaven, sinó que han anat molt més enllà, aportant la seva experiència diària i tots els elements necessaris per a fer una fotografia de la seva realitat -en aquest cas en relació amb la població, tot i que moltes respostes van més enllà i abasten altres àmbits-. Una fotografia que ens permet fer un diagnòstic senzill i, segurament, amb mancances, però pensem que vàlid per a presentar la situació de les entitats federades i les seves propostes.

Aquest Quadern no pretén ser cap estudi de la realitat social catalana en relació amb la immigració, però, tanmateix, creiem que aporta elements per a la seva comprensió.

Hem pretès, i vosaltres valoreu si ho hem aconseguit, apropar-nos i apropar-vos a una part de la realitat de les entitats de voluntariat social en relació amb el fet migratori. Una realitat que ens ateny a tots.

Immigració, igualtat i convivència:
un repte per al voluntariat social

La Primera Fase

En els darrers anys, el paisatge del carrers de ciutats i pobles de Catalunya ha viscut canvis importants i la presència de ciutadans estrangers ja no és una raresa o anècdota, sinó que forma part de la realitat de la societat catalana. Aquest fet, juntament amb altres com la globalització, les noves tecnologies, etc. -que no tractarem en aquestes pàgines- ha transformat la realitat social del país.

La presència en ciutats i pobles de ciutadans nouvinguts en situació de desigualtat de drets és una realitat que afecta el conjunt de la ciutadania, de la societat. I ens planteja, a tots, el repte de la convivència i la cohesió social. La immigració, i tot allò que se'n deriva, és en aquests moments un dels temes candents del debat polític i social.

És evident que, més enllà de les opinions que cadascú pugui tenir sobre aquest tema, de les vivències personals en relació amb aquesta nova realitat, la presència de persones de diferents orígens al nostre país és un fet irreversible. La societat catalana està i estarà formada per persones d'orígens diferents i de referents culturals diferents.

El fet migratori incideix en tots el àmbits de la societat; per tant, les entitats de voluntariat social, com a entitats que treballem per a la millora del benestar i la convivència, no podem restar alienes a aquesta realitat, que incideix tant en la nostra tasca com en la pròpia entitat.

Algú podria pensar que la població nouvinguda s'adreça a les administracions i aquelles entitats orientades

específicament a ells. Més endavant, veurem com això no és així.

Certament, la presència de població nouvinguda ha propiciat la creació de recursos, serveis i entitats específiques, però no és menys cert que la precarietat, la necessitat, la manca de polítiques d'acollida i integració, la dificultat -per no dir impossibilitat- d'accés dels no regularitzats als recursos públics fa que s'adrecin a tot tipus d'entitats. D'altra banda, en la mesura que aquestes persones s'assenten al país, sorgeixen altres necessitats i demandes, ja no específiques de la condició d'immigrat, sinó comunes al conjunt de la ciutadania.

Són moltes les entitats que han vist en poc temps com augmentava de manera considerable el nombre d'usuaris immigrants (sense que això hagi d'anar acompanyat necessàriament d'un augment de recursos públics o propis). Aquest augment incideix directament en la nostra feina. La presència d'aquests nous usuaris suposa la necessitat de definir noves estratègies d'intervenció que ens permetin abordar i gestionar la diversitat, l'adaptació d'uns recursos ja de per si escassos, la necessitat de donar respostes a noves demandes, el desconeixement de les cultures d'origen, etc.

Tal i com dèiem en la presentació d'aquestes pàgines, la immigració suposa un repte per a la societat catalana i també per a les entitats de voluntariat social. Un repte que, en la majoria de les ocasions, les entitats no adreçades específicament a població nouvinguda hem anant entomant sense poder dedicar l'espai suficient

per a la formació, la reflexió. En general, les entitats de voluntariat social hem anat incorporant en el nostre dia a dia aquesta nova realitat, aquest nous ciutadans, sovint sense poder aturar-nos a reflexionar-hi amb deteniment, sense aturar-nos a analitzar com i en quines condicions estàvem desenvolupant la nostra tasca.

És a partir d'aquestes reflexions que la Taula d'Entitats de la Unitat Territorial de Barcelona, formada per ABD, ADRA, AKWABA, ARRELS, AT POPULAR DE SANT ROC, AVISMON, BANC D'ALIMENTS, BONA VOLUNTAT EN ACCIÓ, CARITAS, CCU, CENTRE PASSATGE, FUNDUNDACIÓ ENRIQUETA VILLAVECCHIA, FINESTRA OBERTA i IBN-BATUTA, es planteja la necessitat de treballar el tema de la immigració amb un doble objectiu:

1. treballar per permetre i potenciar la reflexió, el debat, l'anàlisi, la formació sobre al fet migratori i la diversitat cultural, així com sobre la tasca de les entitats en relació amb aquest fet. A més, permetre la recerca d'estratègies comunes per tal d'abordar i gestionar la diversitat i donar respostes a les demandes dels nous ciutadans.
2. impulsar el treball en xarxa per tal de ser més efectius, tant pel que fa al discurs públic com a les accions de les entitats. Un treball que doni veu a les entitats de voluntariat social, que faci públic el treball quotidià de les entitats en relació amb el tema, així com les seves opinions, propostes.

Un cop definits els objectius, s'inicia un llarg procés que té un dels seus punts culminants, no l'únic, en aquest Quadern.

Anem, però, a pams. Una vegada decidits a endegar aquest treball sobre la immigració i la diversitat cultural necessitàvem assessorament d'alguna entitat que, pel seu coneixement del tema i trajectòria, ens pogués garantir un assessorament rigorós. La FCVS va proposar a SOS Racisme la possibilitat d'aquesta col·laboració -

proposta que va ser acceptada-.

Per tal de ser més operatius, es va crear un grup coordinador format per membres de la UT de Barcelona i de SOS Racisme, les funcions del qual són:

- detecció de les necessitats de les entitats.
- disseny d'activitats.

A més, SOS Racisme assumeix la dinamització i realització de les diferents activitats i la FCVS, la difusió del projecte.

És aquest equip qui dissenya la primera fase del projecte **“Immigració, igualtat i convivència: un repte per al voluntariat social”**, projecte amb dues fases clarament diferenciades, si bé complementàries.

Primera fase:

“Immigració, igualtat i convivència: un repte per al voluntariat social”.

Es va desenvolupar al llarg d'un any, des de l'octubre de 2002 fins a l'octubre de 2003.

En aquesta primera fase preteníem iniciar un procés que estimulés la participació de les entitats per a treballar conjuntament el tema de la immigració. Crear un espai comú de debat i reflexió entorn a la immigració i la diversitat cultural i la tasca de les entitats de voluntariat social, independentment de la seva especificitat en relació amb el fet migratori. I en la mesura de les nostres possibilitats, cercar recursos i estratègies comunes per donar resposta a les demandes i necessitats dels ciutadans, dels nouvinguts.

Desitjàvem, i pensem que ho vàrem aconseguir, que fos un projecte, un espai molt participatiu on els voluntaris i professionals de les diferents entitats poguessin explicar lliurement quina era la seva visió, la seva experiència, els seus dubtes, contradiccions, necessitats, motivacions,

pors etc. en relació amb aquesta temàtica tant complexa que ens interpel·la a tots.

Tanmateix, érem conscients que no podíem fer-ho sols. Ens calien també elements més teòrics de reflexió. Calia, doncs, conèixer les opinions de persones que per la seva trajectòria personal i/o professional poguessin aportar elements enriquidors al debat. Per això, es va dissenyar una dinàmica que garantís ambdós aspectes: el teòric i el pràctic.

Així, doncs, es van dissenyar unes sessions de treball, de dos dies cadascuna, que repetien el mateix esquema per a cada tema a tractar:

- una taula rodona amb la participació de persones amb capacitat d'aportar elements genuïns a un debat obert en diferents àmbits. Les taules rodones es van pensar com a sessions obertes a tothom que estigués interessat en la temàtica proposada.
- una jornada de formació interna per a les entitats amb dinàmiques participatives que permetés l'intercanvi d'opinions, experiències, sentiments...

Un cop definit el tema general, el de la immigració, vàrem passar a definir mitjançant quins aspectes el concretaríem, per tal com volíem fugir de la proliferació d'activitats que tracten la immigració en majúscules. Des del començament, en el nostre plantejament sempre vàrem tenir molt clar que el projecte havia d'oferir claus per a la reflexió, no només teòriques, sinó transportables a la quotidianitat de la tasca associativa; és a dir, un projecte al servei de les necessitats de les entitats de voluntariat social.

Seguint aquesta línia, es va definir un itinerari de reflexió i treball que havia de passar per:

- una primera reflexió entorn al fet migratori, per conèixer quines conseqüències tenia en la societat i en les entitats,

amb un plantejament molt obert i participatiu, amb un objectiu encobert de motivació i participació en la continuïtat del projecte.

- reflexió sobre elements i conceptes claus del debat: cultura i identitat. Tenint present la realitat social catalana, de la qual els membres de les entitats no en són aliens, els conceptes cultura i identitat estan massa sovint lligats a la manera d'entendre'ns i sentir-nos. En aquesta sessió, volíem fer una prèvia que permetés racionalitzar els debats que amb posterioritat caldria abordar, a partir dels següents interrogants: Què és la cultura?, Com es construeix?, Quina és la visió que tenim de l'altre?, Com construïm la nostra identitat?, Existeixen identitats col·lectives?.
- les entitats de voluntariat social complementen, quan no el supleixen, un estat del benestar encara no assolit. La presència de ciutadans nous genera unes noves necessitats i posa de manifest les mancances del sistema. On comença i on acaba la responsabilitat de l'Estat?, Quin és el rol de les entitats davant d'aquestes mancances?.
- parlem de la incorporació de nous individus a la societat catalana. En quines condicions els permetem aquesta incorporació: com a ciutadans?, Quines diferències hi ha entre el concepte ciutadania en termes jurídics i socials? Quins interessos i pulsions ideològiques s'amaguen darrere els enfocaments actuals del fet migratori?.

Sessions:

Primera sessió, octubre 2002

Taula rodona: ELS REPTES DE LA IMMIGRACIÓ. QUINA SOCIETAT VOLEM?

- . Núria Vives, SOS Racisme
- . Miguel Pajares, CCOO
- . Pilar Samanes, Comisión Episcopal de Migraciones Madrid

. Moderadora: Esther Romero, periodista

Jornada: REFLEXIONS ENTORN LA IMMIGRACIÓ

“aquesta jornada entorn la immigració pretén, sobretot, ser útil per al desenvolupament de les tasques de cada entitat. No és, doncs, una jornada teòrica, sinó que a partir de la pràctica i de l'experiència... volem potenciar el debat i la reflexió entorn aquesta realitat.

La immigració és, sens dubte, un tema difícil, amb moltes variables i matisos. Per tant, és un primer pas. En cloure aquesta jornada no haurem resolt els interrogants, dubtes, etc. que se'ns generen en el nostre dia a dia, però sí que haurem fet un pas endavant per, a partir d'aquesta reflexió, endegar propostes que permetin millorar la nostra tasca”

Aquesta primera jornada era clau per al bon desenvolupament del projecte, perquè, d'una banda, ens permetria valorar fins a quin punt les entitats estaven disposades a implicar-se en aquest procés i, de l'altra, confirmaria o no si la proposta que fèiem era l'adient.

Es va proposar una dinàmica de treball molt participativa, que ens permetés detectar quines eren les principals necessitats de les entitats en relació amb la immigració i la diversitat cultural.

El resultat va ser molt positiu, ja que, en finalitzar la jornada, les conclusions coincidien amb els objectius del projecte:

- calia potenciar el treball en xarxa.
- calia dotar-nos d'espais de formació i reflexió.
- calia incidir públicament.

Segona sessió, abril 2003

Taula rodona: ELS REPTES DE LA IMMIGRACIÓ: IDENTITAT I CULTURA

- . Sílvia Carrasco, professora d'antropologia de la UAB
- . Eugenio Madueño, periodista
- . Carles Torner, escriptor i poeta
- . Imma Tubella, vicerectora de recerca de la UOC
- . Moderadora: Eulàlia Mas, FCVS

Jornada: IMMIGRACIÓ: IDENTITAT, PREJUDICIS I ESTEREOTIPS

“...aquest dissabte comprovarem si el pols ens respon, si ens mantenim adaptables als canvis, o bé si les teranyines, els prejudicis i els estereotips no es ens permeten estar en forma.”

A partir de dinàmiques i jocs, la segona jornada ens va permetre treballar els prejudicis i els estereotips que, en major o menor mesura, tothom tenim i com a partir d'ells prenem una actitud envers l'altre, d'acceptació o de rebuig. Qüestionar el concepte de cultura i identitat com a quelcom rígid, inamovible.

Tercera sessió, juny 2003

Taula rodona: IMMIGRACIÓ: REPENSANT LES POLÍTIQUES SOCIALS

- . Esperança Esteve, Comissionada del Pla per a la convivència de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet
- . Ricard Gomà, professor de polítiques social UAB
- . Elisenda Ortega, cap de territori de Casc Antic
- . Moderadora: Elisa Gutiérrez

Jornada: IMMIGRACIÓ: REPENSANT LES POLÍTIQUES SOCIALS

“...si les nostres institucions democràtiques elaboren o no, amb prou agilitat, plans i polítiques d'integració, ens ateny a tots. El teixit associatiu se'n ressenteix. Ho reconeguem o no, la realitat social resta afectada per lleis, normatives i plans. Les nostres entitats, i el nostre fer voluntari, es veuen tenyits per orientacions polítiques, de signe divers, que marquen la pauta de la convivència ciutadana...”

La tercera sessió ens va permetre comprovar com les entitats de voluntariat social cobrim unes necessitats socials imprescindibles per a una bona convivència, malgrat fer-ho, en la majoria de les ocasions, en precari i amb poc suport i reconeixement per part de l'Estat. Som el complement de l'estat del benestar, de l'estat social. Si les entitats paréssim durant una setmana: Què passaria amb totes les persones que atenem cada dia?, On comença i on acaba el nostre rol? I el de l'Estat?, Es coneix prou el paper que fem?.

Quarta sessió, octubre 2003

Taula rodona: REFORMULANT LA CIUTADANIA: UN REPTE PER A LA CONVIVÈNCIA

- . Toni Comín, professor de filosofia social ESADE
- . José Mª Ridao, diplomàtic
- . Núria Vives, SOS Racisme
- . Moderador: David Cárceles, SOS Racisme

Jornada: REFORMULANT LA CIUTADANIA: UN REPTE PER A LA CONVIVÈNCIA

“...avui, la convocatòria gira a l'entorn del concepte CIUTADANIA. Mirarem d'acostar-nos-hi amb agilitat i destresa. Voldríem repensar-lo plegats. Fer de la ciutat un espai per a la convivència és un repte...”

En la darrera sessió ens vam interrogar sobre el concepte de ciutadania: Qui és ciutadà?, Com es construeix la ciutadania?, Què vol dir al segle XXI ser ciutadà?. Així mateix, vàrem valorar la necessitat de potenciar la nostra tasca de creació d'un discurs, a partir de la nostra pràctica quotidiana, incloent-hi la integració davant la creació d'instruments de segregació per part de l'Estat, com ara la Llei d'estrangeria.

Amb la quarta jornada de formació finalitzava un procés iniciat un any enrere. Un procés que creiem ha estat enriquidor per a tots els que van participar-hi.

Al llarg d'un any, ens hem interrogat sobre diferents aspectes del fet migratori i la diversitat cultural i sobre nosaltres mateixos com a agents socials en relació amb aquesta realitat. Tanmateix, som conscients que han quedat molts temes a tractar, molts aspectes sobre els quals aprofundir, debatre, reflexionar...

D'aquest camí iniciat, en podem extreure un bon grapat de conclusions:

- la necessitat de seguir obrint i consolidant espais comuns de reflexió, debat i formació per a interrogar-nos sobre la realitat que ens envolta i sobre la nostra tasca com a entitats de voluntariat social.
- la necessitat d'impulsar el treball en xarxa.
- l'important paper que les entitats de voluntariat social tenen en el desenvolupament i manteniment de l'estat social, atenent a les seves mancances.
- la necessitat de fer sentir la nostra veu, de tenir major capacitat d'incidència a partir de la difusió de la nostra feina diària.

Conclusions i propostes que constitueixen, en bona part, el punt de partida de la segona fase del projecte.

Immigració, igualtat i convivència:
algunes reflexions i propostes

G La Segona Fase

H Reflexions de les entitats:

H1 Canvis en objectius i/o serveis arran de la incorporació de ciutadans nous

H2 Dificultats a l'hora de donar resposta a les demandes en relació amb:
l'Administració, la pròpia entitat, la societat, els usuaris immigrants
i altres usuaris

H3 Quin paper consideren que estan desenvolupant?

H4 Altres reflexions de les entitats

I Propostes en relació amb: l'Administració, les entitats, la societat i la població immigrant

La Segona Fase

Les conclusions i el treball realitzat al llarg de la primera fase confirmaven i feien necessari l'abordatge del segon gran objectiu que la Taula d'Entitats de la UT de Barcelona s'havia plantejat des d'un primer moment.

“Fer públic i visible la realitat de les entitats de voluntariat social en relació amb el fet migratori.”

Davant d'aquest repte, la Taula d'entitats de la FCVS va proposar-se l'elaboració d'una publicació que permetés donar a conèixer la tasca, les experiències, dificultats, la visió d'un sector, d'una societat, en continua transformació. El diagnòstic de la situació, segons les entitats d'acció social, ens pot permetre dibuixar una situació del fet migratori més propera a la realitat del territori, a més de dur a terme possibles propostes de millora que les entitats plantegen des de la seva experiència.

Per tal d'assolir els objectius plantejats, ens vam proposar una metodologia participativa, dividida en quatre fases:

- primera fase: preparació i definició
- segona fase: recollida de dades
- tercera fase: anàlisi de la informació
- quarta fase: diagnòstic i propostes

Primera fase: preparació i definició

En aquesta fase, s'hi concreten quines són les dades que volem obtenir de les entitats, en funció de les quals es dissenya un qüestionari (vegeu annex). El Qüestionari emfatitza les dades qualitatives, per sobre de les quantitatives, ja que com hem dit anteriorment, l'objectiu és conèixer la realitat, les opinions de les entitats federades.

En aquest moment es defineix que, a banda dels qüestionaris, també es faran entrevistes a una selecció d'entitats federades, per tal de conèixer de primera mà les seves opinions.

Aquestes entitats són, a banda de les que configuren la Taula d'entitats, impulsora del projecte, entitats que tant en el decurs d'aquest projecte com en d'altres activitats i propostes de la FCVS s'hi han implicat activament, hi han participat i s'ha establert un treball coordinat i estable.

Per tal d'informar les entitats d'aquesta segona fase del projecte i demanar un cop més la seva col·laboració en l'elaboració d'un diagnòstic participatiu de la seva situació en relació amb el fet migratori, des de la FCVS s'adreça una carta a les 168 entitats federades de la província de Barcelona per notificar-los l'inici del projecte i hi adjuntem el qüestionari.

Així mateix, en el decurs de la reunió informativa, les entitats són informades sobre la 18a Conferència Internacional del Voluntariat Social.

Segona fase: recollida de dades

- les entrevistes: un cop trameses les cartes a totes les entitats, s'inicia el contacte telefònic amb les entitats seleccionades per tal de concertar una entrevista personalitzada.

La gestió telefònica es reforça quan es considera necessari amb l'enviament de correus electrònics.

Al llarg de dos mesos, s'hi van fer 27 entrevistes.

- els qüestionaris: de la mateixa manera que amb les entrevistes, un cop fet l'enviament per correu postal, la gestió es reforça amb trucades telefòniques per tal de confirmar-ne la recepció.

Atès que hi ha moltes entitats que ens comuniquen que no l'han rebut, se'n fa un nou enviament, aquest cop per correu electrònic .

El termini de recepció dels qüestionaris va perllongar-se durant tres mesos. Es van rebre 29 qüestionaris.

Cinc entitats van contestar-nos que, per les característiques de l'entitat, consideraven que no el podien respondre.

Tercera fase: anàlisi de la informació

Un cop recollida la informació, a partir dels qüestionaris i de les entrevistes, se'n fa un buidatge a partir dels següents eixos:

- canvis produïts en les entitats, arran de la incorporació dels nous nadius.
- dificultats que es troben en el desenvolupament de la seva tasca.
- quin és el rol que consideren estar desenvolupant.
- propostes de millora de la situació.

Quarta fase: diagnòstic i propostes

A partir de la informació recollida, es redacta el diagnòstic de la situació que fan les entitats, així com les propostes de millora que aquestes consideren adients.

H1

Reflexions de les entitats

Canvis en objectius i/o serveis arran de la incorporació de ciutadans nouvinguts

Quins són els canvis que han experimentat les entitats pel que fa als seus objectius i/o serveis arran de la incorporació, amb major o menor nombre, d'usuaris nouvinguts?

En llegir les respostes de les entitats a aquesta pregunta, una de les paraules més repetida és adaptació. Una gran part de les entitats ens parlen de com han hagut d'adaptar-se a una nova realitat, a un nou perfil d'usuari sense què això hagi anat en detriment del la resta d'usuaris. I tot plegat, en la majoria dels casos, sense que aquest esforç hagi anat acompanyat d'un augment dels recursos.

Una adaptació que, segons la majoria de les respostes obtingudes, no passa per una modificació o canvis en els objectius, en la filosofia originària de l'entitat, en la seva missió, sinó que es fa palesa en els serveis i les activitats de l'entitat, bé sigui per:

- l'adaptació a la nova població que es fa de serveis i activitats ja existents
- la creació de nous serveis i activitats, arran de la incorporació de població immigrada. Aquesta creació de nous serveis ve determinada, principalment, per dues variables:
 - un augment considerable de la demanda.
 - l'especificitat de la població estrangera, pel que fa a la seva situació administrativa.

"...la filosofia de l'entitat ha estat sempre la mateixa. Allò que fem és adaptar-nos a les noves realitats, a la població que anem tenint."

"...el que ha canviat una mica és el perfil d'actuació i l'estratègia a l'hora de buscar solucions, més que no pas les finalitats i els serveis de l'entitat. Hem cercat altres vies (...) però el marc general de l'entitat no canvia."

"...la nova població no ha modificat objectius. La pròpia realitat ens va marcant..."

"...no hem modificat objectius. En funció de l'especificitat de cada persona, independentment del seu origen, intentem adaptar els nostres recursos."

"...treballem amb la gent del barri, i des de fa uns cinc anys -i sense cap plantejament per part nostra, perquè som al servei del barri- treballem amb molta població immigrant. Ens hem adaptat a la nova realitat del territori (...) Per exemple, en la formació d'adults, ara ja no es treballa només alfabetització per a les senyores d'aquí (...) sinó que es fan classes de castellà i català per a immigrants."

"...arran del gran volum de demanda, es va crear el projecte d'immigració."

"...els objectius continuen sent els mateixos. Els canvis han estat, bàsicament, l'ampliació de recursos i reajustament d'horaris per a adaptar-nos a les noves necessitats."

“...la filosofia de l’entitat ha estat sempre la mateixa. Allò que fem és adaptar-nos a les noves realitats, a la població que anem tenint.”

“...els nostres objectius segueixen sent els mateixos, però sí que és cert que la incorporació a la societat dels nousvinguts ha suposat canvis en els serveis, que s’han hagut d’adaptar a les necessitats del col·lectiu d’immigrants.”

“...respecte als nostres objectius estatutaris, fonamentalment, no. Pel que fa al tipus de programa i activitats que desenvolupem, sí. Hem hagut de reorientar-ne algunes i crear-ne de noves, específicament relacionades amb el fenomen migratori.”

“...canvis, sobretot a nivell dels menús del centre, per a respectar les seves creences religioses i intentem que puguin, com a mínim al centre, complir amb el Ramadà.”

Les entitats orientades específicament a població immigrada manifesten els canvis que en els darrers anys s’han produït en el perfil de població immigrada i la necessitat d’establir abordatges més integrals.

“...el fet migratori ha canviat des dels anys 90 fins a l’actualitat. Les necessitats i les problemàtiques van canviant i, per tant, cal ajustar-se a la nova realitat, amb noves formes de fer i abordar cada vegada més integrals.”

“...totes les activitats que fem es van transformant a mesura que les necessitats i el perfil del col·lectiu immigrant varien.”

Un dels canvis més visibles que es donen en moltes entitats és el material de difusió. Moltes d’elles ja elaboren alguns dels materials informatius en diverses llengües i d’altres, que encara no tenen un volum d’usuaris immigrants considerable, comencen a plantejar-s’ho per tal d’arribar a tota la població que necessiti els seus serveis.

“...ara estem editant fulletons en àrab.”

“...hem elaborat fullets en diversos idiomes: àrab, rus... per explicar-los els seus drets.”

De totes les entitats entrevistades, només una va respondre que la incorporació de població immigrada havia suposat un gran canvi per a l’entitat.

“...ens ha suposat moltíssim. Canviar el tipus de formació que oferíem i, fins i tot, canviar-nos de local. En un principi fèiem molt poca atenció al públic i a partir del moment en què vam començar a fer orientació, assessorament, vam haver de necessitar un local més gran (...) canviar-nos a un barri més proper a la població que s’estava atenent. Ha estat un canvi molt gran, sobretot en els darrers quatre anys.”

Reflexions de les entitats

Dificultats a l'hora de donar resposta a les demandes en relació amb: l'Administració, la pròpia entitat, la societat, els usuaris immigrants i altres usuaris

Quines dificultats es troben les entitats a l'hora d'atendre a aquesta població, en relació amb cinc variables:

- Administració
- La pròpia entitat
- Societat en general
- Població immigrada
- Altres usuaris

En relació amb l'Administració:

L'Administració, en qualsevol dels seus àmbits (central, autonòmic i local) és vista per la majoria de les entitats com el garant de la política d'immigració vigent al nostre país, independentment de les competències que tinguin cadascuna d'elles.

És precisament aquesta política d'immigració i el seu marc legal, la gran dificultat amb la qual es troben les entitats de voluntariat social en el desenvolupament de les seves funcions i a l'hora de donar resposta a aquests nous usuaris. Consideren que la legislació vigent i la seva aplicació dificulta la integració dels nous usuaris i nega l'existència de les persones en situació irregular.

En el cas d'entitats que treballen aspectes de formació i inserció sociolaboral, aquesta situació dificulta, quan no impossibilita, la seva tasca, ja que les vies de sortida per als immigrants són pràcticament nul·les.

"...la dificultat més gran és la Llei d'estrangeria. Si la Llei permetés treballar a les dones que atenem que vénen perquè volen treballar, si poguessin treballar legalment i no en l'economia submergida, aquestes dones podrien ser un motor econòmic molt important."

"...la legislació cada vegada posa més traves administratives, i no només limitacions de drets fonamentals, que fan que tot sigui molt més complicat."

"...la legislació dificulta i posa traves a la regularització."

"...tot allò relatiu a la legalització."

"...calen polítiques preventives. La documentació dels nous usuaris esdevé un obstacle real per a la seva integració social i laboral."

"...en molts casos, les polítiques de les administracions no afavoreixen la integració de les persones nous usuaris. Dificulten la seva incorporació a la societat, com per exemple en el cas dels joves sense papers, que no poden accedir a una formació obligatòria."

La negació que dels immigrants en situació irregular fa l'Administració, ha situat a moltes entitats en un veritable atzucac.

- Quin sentit pot tenir per a un irregular fer un curs de capacitació professional si quan acabi no podrà ser

“...la dificultat més gran és la Llei d'estrangeria.”

contractat per a treballar?

- Com es poden justificar els serveis cap a algú que per a l'Administració, si mes no en teòricament, no existeix?
- Han de cercar les entitats recursos laborals que permetin la subsistència en el marc de l'economia submergida ?

Tanmateix, aquesta negació que es fa dels irregulars no impedeix que els propis serveis de l'Administració derivin a aquestes persones a les entitats per tal que puguin ser ateses.

“...els papers suposen la impotència més absoluta, però més enllà de la impotència t'adones que les institucions, les administracions, tenen el problema al carrer i miren cap una altra banda; i, a més, que et derivin persones sense papers per a mi és cinisme.”

“...el tema dels sense papers se'ns escapa de les mans. Això sí que és un assumpte que cal reclamar a les administracions, tant se val quines siguin les seves competències.”

“...quan ateníem a tothom, la majoria d'usuaris venien derivats pels serveis socials dels ajuntaments (...) i si un ajuntament no pot fer res amb els indocumentats, què hi podem fer les entitats?”

“...no treballem amb persones sense papers. Per entendre-ho, cal mirar-ho des de la perspectiva que nosaltres volem treballar. Si volem ser pont per a la reinserció, una persona sense papers, difícilment, avui per avui i tal i com està la legislació, podrà

començar a treballar.”

“...aquí empadronem, perquè la majoria són sense sostre, als que tenen i no tenen papers. La dificultat és com justificar la plaça d'una persona que no existeix.”

És l'administració local qui, segons les entitats, tot i les seves mancances i dèficits en l'àmbit que ens ocupa i en molts més, té més sensibilitat vers aquesta situació, atès que la viuen més directament.

Un segon gran grup d'opinions té a veure amb el finançament i la manca de recursos suficients. Amb les polítiques o criteris d'atorgament de subvencions. I com ja hem esmentat anteriorment, les entitats es poden trobar amb la necessitat de justificar places que teòricament no existeixen, ja que estan cobertes per immigrants irregulars en ocasions derivats per la pròpia Administració.

Derivacions que algunes entitats defineixen com a espontànies, no regulades i, sobretot, sense seguiment posterior.

“...el finançament per part de l'Administració: els terminis. T'atorguen diners, però no saps mai quan cobraràs.”

“...molts cops se'ns obren moltes portes, però després no rebem la resposta esperada, ja sigui en l'àmbit de col·laboració, econòmic, etc.”

“...la dificultat és com justificar la plaça d'una persona que no existeix.”

“...ens arriben demandes de necessitats bàsiques que no podem cobrir.”

“...manca de recursos.”

“...saben que el problema l'estem parant nosaltres. Com a mínim, que ens donin els mitjans per fer-ho (...) Estic fent una feina que no tinc perquè fer (...) com a mínim, que no haguem de demanar caritat a l'Administració.”

“...si tu fas una bona feina, t'han de donar una bona subvenció; i si canvia el partit del govern, la subvenció s'hauria de mantenir perquè l'entitat segueix fent una bona feina.”

“...la dificultat és com justificar la plaça d'una persona que no existeix.”

“...és una derivació espontània. Hem estat nosaltres els que hem fet una fitxa perquè al menys les derivacions es facin per escrit.”

En relació amb la pròpia entitat

L'arribada d'aquests nous usuaris ha suposat per a moltes organitzacions un repte organitzatiu. La necessitat d'adaptar-se a una nova realitat, a un nou perfil d'usuari, a les noves demandes, sense que això suposi -tal i com veiem anteriorment- un canvi en l'orientació i finalitat originària de l'entitat.

“...implementar els canvis organitzatius que calen per arribar a les famílies immigrades.”

“...la dificultat més grans ha estat assumir les diferents maneres de veure les coses i de donar acollida.”

“...el fet de tractar amb immigrants ha suposat reptes organitzatius i ens ha fet canviar i replantejar en diverses ocasions la dinàmica a seguir, els nostres mètodes i el funcionament de les persones dedicades a atendre'ls.”

Una adaptació que ha de ser àgil, dinàmica i ràpida, com la pròpia realitat social. En algunes entitats, això genera certa sensació de frustració i impotència. La sensació que es treballa des de la urgència, la immediatesa, cert desbordament... cosa que fa que no sempre es pugui reflexionar prou sobre la pròpia dinàmica de treball.

“...moltes vegades, la pròpia dinàmica se'ns menja i ens impedeix que reflexionem sobre el que estem fent.”

“...els nostres serveis s'han desbordat per l'arribada de molts immigrants que presenten necessitats socials diverses, a les quals no sempre els hem pogut donar una resposta adient. La dificultat és fer un treball efectiu, tenint en compte l'aplicació i desenvolupament del marc legal.”

“...la manca de recursos suficients per a atendre tota la quantitat de demanda d'ajuda que ens arriba.”

“...ens arriben demandes de necessitats bàsiques que no podem cobrir.”

“...una gran dificultat és l’idioma.”

“...manca de recursos per a atendre aquest nous col·lectius.”

“...manca de recursos públics per tal de fer front a l’allau de nousvinguts.”

Hi ha, però, entitats que consideren que els canvis han estat mínims, ja que pels propis objectius de l’entitat, la població atesa planteja poques variacions pel que fa a les seves necessitats, independentment del seu origen.

“...per sort o per desgràcia no canvia massa, perquè nosaltres sempre hem treballat amb població molt límit.”

Pel que fa pròpiament als recursos i als serveis, són diverses les entitats que coincideixen a afirmar que una part de la població immigrada s’apropa a qualsevol tipus de recurs, independentment de la seva especificitat.

“...un servei específic pot acabar esdevenint un servei més generalista, adreçat a indigents i estrangers. És la manca de recursos.”

“...vénen molts immigrants demanant un cop de mà (...) No és el col·lectiu social que atenem, però com a entitat social que acollim a un col·lectiu amb necessitats socials sí que podem donar una cop de mà en moments puntuals.”

“...jo crec que molts vegades no els importa a què et dediques com a entitat. Vénen perquè se saben

acollits, orientats (...) Fem de punt informatiu d’allò que sabem i podem.”

“...si deixem molt obert un criteri d’accés a un servei, vénen molts immigrants. Què passa? Doncs que el voluntari de l’entitat es trobarà que està atenent a un col·lectiu diferent al que havia triat.”

En relació amb població immigrant

La primera dificultat que plantegen les entitats en relació amb el col·lectiu immigrant és la comunicació. Entenen comunicació en el sentit ampli i no sols com a comunicació verbal. Tot i això, el tema de l’idioma és molt important i així ho manifesten moltes de les entitats entrevistades.

“...la gran dificultat és l’idioma.”

“...l’idioma.”

“...en molts casos la primera dificultat és l’idioma.”

“...una gran dificultat és l’idioma.”

Però hi altres components en la comunicació que poden entorpir-la. Aspectes que tenen a veure amb hàbits culturals, amb els estereotips i prejudicis d’uns i altres, amb el desconeixement que nosaltres tenim d’ells i el que ells tenen de nosaltres i de la societat d’acollida.

Tots aquests aspectes dificulten la detecció de les

“...dificultat d'accés a alguns col·lectius.”

necessites, l'apropament, i encara més quan les entitats treballen aspectes tabús com malalties de transmissió sexual, maltractaments...

“...sovint és difícil explicar que segons quines coses no les poden fer i que no té res a veure amb el respecte als seus costums i pràctiques (...) de vegades t'acusen de racista, quan tu només intentes que aterrin a la realitat.”

“...la dificultat bàsica està en la irregular assistència, per les característiques pròpies cultural o les necessitats personals.”

“...inconstància i aparent manca de formalitat, dificultats per seguir unes pautes de puntualitat, complir uns horaris, etc.”

“...la nostra actuació, a més, és difícil de ser percebuda com a ajuda per part dels propis col·lectius immigrants als quals intentem donar suport. Amb un univers cultural molt diferent, que no sempre som capaços de comprendre i respectar en les intervencions.”

“...dificultat de detecció de les seves necessitats i interessos, i de com respondre de manera adequada.”

“...dificultat d'accés a alguns col·lectius.”

“...sempre és diferent l'apropament a una cultura que coneixem que no pas a una que desconeixem. Hem d'anar amb cura per no ofendre.”

“...dificultats per treballar amb ells per la manca de coneixement de les diverses cultures d'origen dels immigrants.”

“...a nivell de salut sexual, tenim moltes dificultats amb la població àrab: és un tema tabú. Molt difícil d'incidir-hi. Això fa que estigui creixent de manera desorbitada la incidència de malalties de transmissió sexual entre aquesta població.”

“...en alguns casos, el desconeixement dels recursos al seu abast i/o cert recel i desconfiança per adreçar-se a llocs per obtenir informació i suport.”

“...hi ha alguns que entenen que no poden ser acollits indefinidament al centre.”

“...crec que hi ha vegades que els costa entendre que, a banda dels drets, també tenen uns deures. Hi ha també una manca de compromís.”

Una dificultat que algunes entitats assenyalen és la urgència que manifesten els immigrants per a trobar una resposta a la seva necessitat. Això pot fer que: si l'entitat no pot donar resposta a la demanda concreta no valorin cap altra possibilitat que se'ls ofereixi, o bé sotmetin l'equip humà a molta pressió o que acceptin, en el cas de la feina, condicions laborals que poden vulnerar drets fonamentals.

“...la urgència, l'angoixa que pateixen, la rapidesa amb què alguns immigrants volen resoldre la situació,

“...allò que es visualitza per part de la població autòctona són els immigrants extracomunitaris i no els exclosos socials europeus, que n'hi ha molts.”

de vegades sotmet el nostre equip humà a una pressió considerable.”

“...la necessitat econòmica de vegades molt urgent fa que alguns immigrants maldin per aconseguir feines mal remunerades o acceptin condicions laborals inacceptables per part nostra.”

“...les demandes més repetides són l'allotjament i un lloc de treball. No tenim resposta a aquestes necessitats i, per tant, moltes vegades les persones immigrades ja no valoren cap altre recurs que se'ls ofereix.”

S'assenyala també com aquesta població en moltes ocasions allò que necessitat és l'ajut i el suport en aspectes de gestió, aspectes més pràctics.

“...aquestes persones necessiten, més que no pas una teràpia de suport, un ajut en la gestió d'aspectes pràctics (professors, ambulàncies...)”

En relació amb la societat

Si en cap cas es pot generalitzar a partir de les respostes obtingudes, encara es pot generalitzar molt menys en aquest punt que fa referència a la societat en general. Una bona part de les respostes fan referència a cert augment d'actituds racistes i xenòfobes, que coincideix amb una sensació d'invasió, d'ocupació de l'espai públic per part dels immigrants extracomunitaris.

“...veiem un augment d'actituds xenòfobes i racistes en la societat.”

“...certes actituds xenòfobes i discriminatòries envers els immigrants.”

“...cada dia hi ha més rebuig per part nostra, tot i que el més greu és que nosaltres també sentim el rebuig per part d'ells.”

“...la gent del barri té dificultats per entendre aquesta nova arribada de gent. Ho viuen com una ocupació de l'espai i es crea un sentiment de pèrdua d'allò que els pertany.”

En aquest sentit, és interessant les aportació que fan entitats, com ara les adreçades als sense sostre, que ens mostren con el color de la pell és un factor determinant en l'imaginari col·lectiu.

“...allò que es visualitza per part de la població autòctona són els immigrants extracomunitaris i no els exclosos socials europeus, que n'hi ha molts.”

En relació amb altres usuaris

Tot i que d'algunes respostes, se'n poden desprendre certes dificultats a l'hora de compartir recursos per part de la població (algunes actituds de recel, alguns comentaris, majoritàriament adreçats a la població àrab), la majoria de les entitats consideren que les dificultats

“...no hem tingut grans problemes entre població autòctona i immigrada. Tothom té les mateixes dificultats.”

que sorgeixen en relació amb els usuaris es deuen més aviat a l'escassetat de recursos existents, de la manca d'informació, que no pas als diferents orígens.

“...a nivell d'usuaris hi ha comentaris, sobretot referents als àrabs.”

“...algunes actituds puntuals d'enveja, comentaris sobre si els recursos estan destinats a la població immigrada, etc. No crec que siguin representatives del sentir general.”

“...alguns comentaris xenòfobs.”

“...alguns cops han manifestat la seva incomoditat pel fet que s'atenguin a persones acabades d'arribar. Creuen que d'aquesta manera les persones autòctones o que porten molt temps aquí veuran que tenen menys recursos per a elles.”

“...hi ha un rebuig per part dels usuaris habituals i tradicionals del centre que són gitanos.”

“...els usuaris autòctons, els quals en comparació amb els usuaris immigrants tenen una situació molt marginal, sempre es queixen que tots els recursos es dediquen a la població immigrada en detriment seu. D'aquesta manera troben una excusa a la situació que pateixen.”

“...no solen plantejar problemes.”

“...en general, la resta dels nostres beneficiaris no han posat cap trava ni han suposat un impediment per a la nostra tasca vers els immigrants.”

“No hem tingut gaires problemes entre pares (...) davant segons quins comentaris el millor és donar la informació per aclarir...”

“...no hem trobat més problemes dels habituals entre els usuaris. Perquè tothom té la mateixa guerra, la supervivència. En algun moment els ànims es poden exaltar, però són moments puntuals.”

“...com que nosaltres no fem diferències entre uns usuaris i els altres, s'acaben acostumant i s'accepten.”

“...no hem tingut grans problemes entre població autòctona i immigrada. Tothom té les mateixes dificultats.”

H3

Reflexions de les entitats

Quin paper consideren que estan desenvolupant?

Les respostes obtingudes a la qüestió de quin paper consideren que estan exercint es poden classificar en dos grans blocs:

1. en relació amb els usuaris/beneficiaris de les entitats
2. en relació amb l'Administració i la societat, en general

Pel que fa al primer punt. En relació amb els usuaris:

Les entitats consideren, i valoren que ha de ser així, que més enllà dels serveis concrets, de les actuacions pròpies per a cada situació, desenvolupen, a més, una funció d'acollida de les persones, independentment que aquestes siguin immigrants o no.

Una acollida que implica, entre altres aspectes, l'acompanyament en el procés, un primer pas cap a la integració i la contenció de situacions difícils. Sovint, les entitats esdevenen l'únic punt de referència de moltes persones.

"...som un espai de trobada, d'acollida."

"...crec que estem en un primer pas que seria el de l'acollida. En el sentit que quan algú arriba aquí, li diem: seu, posa't còmode. Em sembla que estem en un moment d'acollir la gent, no tanquem la porta a ningú."

"...intentem acollir, integrar. Intentem poder fer una societat conjunta entre els que vénen i els que ja hi són."

"...som un punt d'acollida, de vinculació: un punt de referència social al barri."

"...el del mig: entre la societat i unes famílies. Acompanyar."

"...acollida, orientació."

"...jo definiria el nostre paper com el de mitjancer (...) però aquesta mediació s'estronca per manca de recursos. Estem fent de mitjancers amb la comunitat i facilitant que aquesta població no es denigri encara més."

"...el nostre paper és de contenció de la situació per a que no es deteriori més."

"...el paper de generar teixit social a qui l'ha perdut."

"...un recurs pont entre la població i altres recursos (...) un recurs d'informació i desangoixa. Suport emocional."

"...oferir espais (...) som facilitadors."

En relació amb l'administració i amb la societat en general. El que es desprèn d'una bona part de les respostes obtingudes és que les entitats, a partir de la seva experiència, consideren que en moltes ocasions estan suplint les administracions. Estan donant resposta a una bona part de les mancances socials no satisfetes per l'Administració.

“...el nostre paper és de contenció de la situació per a que no es deteriori més.”

No incomoda tant la idea d'estar suplint, com el sentiment, la vivència que, d'una banda, la seva aportació, la seva feina no esta sent reconeguda i, d'altra banda, les condicions i recursos amb què han de desenvolupar les seves funcions.

Diverses respostes ens parlen de “tapar forats”, d'estar posant pedaços a problemàtiques que afecten no només a l'individu sinó al conjunt de la societat. I de com cal fer visible aquesta situació al conjunt de la societat.

“...suplir les deficiències que té l'Administració (...) la feina és molt satisfactòria. No estem fent caritat, volem justícia.”

“...jo crec que totes les ONGs estan fent la feina de l'Administració: una prestació de serveis. Tapant forats (...) A més, aquí a Catalunya, la iniciativa privada ha anat per davant de l'Administració en tots els camps.”

“...sempre hem d'estar contínuament inventant-nos coses, tapant forats que l'Administració no cobreix. Les ONGs sempre anem un pas per endavant.”

“...no m'ho he plantejat mai quin paper fem. Veiem necessitats i pensem que hem de donar resposta. Estem suplint perquè la llei fa que ignorem l'estranger.”

“...durant els darrers anys, el nostre paper ha estat de substitució dels recursos de les administracions

en temes d'acollida, de cobertura de necessitats bàsiques, informació, orientació.”

“...estem fent la feina de les administracions. Estem suplint. Comprenc que les administracions no poden arribar a tot, però al menys que se'n facin càrrec d'allò que estan fent les entitats”

“...tenim la sensació que a l'administració pública hi ha tota una part que no atén (en temes de salut mental). Hi manquen serveis. Estem fent papers que no ens pertoquen i, tot i que estem encantats de fer-ho, cal un reconeixement i un ajut per part de l'Administració.”

“...les entitats sempre suplim l'Administració i, de vegades, complementem, però sempre, no només en relació amb els immigrants.”

“...a mi em sembla que el preocupant no és tant fer la substitució, sinó fer-la en les condicions en què la fem. Que l'Administració cedeixi part de les seves competències a les entitats és una via i no em sembla dolenta; allò que em preocupa és que ho faci en aquestes condicions.”

“...sovint tenim el sentiment que estem suplint. Ens agradaria ser un complement a la feina que es fa. Això voldria dir consensuar línies d'actuació per tal de ser més eficients, però la realitat es què la majoria de les vegades suplim. Potser com a associació ens caldria donar més canya i fer-nos valorar més: si

“...estem tapant forats. I hem d'intentar fer-ho, però, a més, cal denunciar la situació que s'està produint.”

*nosaltres deixéssim de fer aquesta feina,
l'Administració tindria un problema.”*

*“...cobrir unes necessitats bàsiques que
l'Administració no cobreix.”*

*“...estem tapant forats. I hem d'intentar fer-ho, però,
a més, cal denunciar la situació que s'està produint.”*

*“...la nostra entitat sempre ha anat buscant buits,
coses que no es fan. Nosaltres veiem una necessitat
i comencem a treballar. Ara estem cobrint un buit
que és competència de l'Administració.”*

H4

Altres reflexions de les entitats

Tot i l'intent de reflectir al màxim les respostes, les reflexions de les entitats, som conscients que moltes aportacions s'han quedat al tinter.

Són reflexions que, per la seva especificitat, tot i fer referència a aspectes molt concrets de les entitats, creiem que aquest quadern no estaria complet si al menys no en féssim un recull.

Pensem que complementen les pàgines anteriors i confirmen l'abast del fet migratori en la nostra societat.

"...les necessitats de les famílies estrangeres amb nens malalts de càncer són moltes, més que pas no les d'aquí."

"...l'Administració nega el toxicòman i ara nega el toxicòman immigrant."

"...existeix el mateix tabú respecte d'aquesta problemàtica (abusos sexuals a menors) a totes les cultures; si més no, aquesta és la nostra experiència."

"...cada vegada hi ha més malalts mentals i no oferim gaires més serveis que els que oferíem fa 10 anys."

"...molta gent es pensa que per tenir un fill malalt podem fer alguna cosa, però no és així. Moltes mares han de deixar de treballar i no tenen dret a res. Són tractaments molt llarg i costosos."

"...el tema dels papers condiona els drets i les oportunitats dels nens."

"...els estrangers en situació d'exclusió encara no han arribat a situacions d'exclusió extrema, però si la situació continua com fins ara, hi arribaran."

"...cal treballar (...) per tal de garantir una percepció universal i homogènia dels drets de la infància, sense caure en invasions culturals."

"...la manca de papers fa que les dones no puguin estar de baixa per malaltia, tal com caldria."

"...la infància continua sense considerar-se com una prioritat per part dels poders públic (...) en el cas dels infants immigrants la situació és encara més deficitària."

"...estem desitjant que els nostres serveis siguin utilitzats per gent gran d'altres països."

"...l'esplai esdevé un espai de convivència i coneixement entre les famílies."

Propostes en relació amb: l'Administració, les entitats, la societat i la població immigrada

Q uines propostes de millora fan les entitats en relació amb:

- les administracions
- les entitats
- la societat
- la població immigrada

En relació amb l'Administració:

En base a les respostes obtingudes, podem classificar les propostes en relació amb l'Administració en dos blocs:

- Propostes que tenen a veure amb aspectes legislatius i jurídics:

Bona part de les entitats valoren negativament l'actual marc jurídic d'estrangeria i consideren necessari un canvi que afavoreixi una política real d'integració.

La legislació vigent es valorada per la majoria de les entitats entrevistades com una de les principals dificultats per a la integració de la població nouvinguda, així com una important via de creació de marginació i exclusió social.

En multitud d'ocasions, el marc jurídic impedeix un bon desenvolupament de les tasques de les entitats que veuen frenades les seves iniciatives de millora de la situació dels nouvinguts pel fet de tenir o no tenir documentació.

És per això que, d'una banda, les entitats proposen la modificació i/o derogació de la Llei d'estrangeria i, de l'altra, reivindiquen la necessitat d'impulsar i crear polítiques clares, reals i integrals que abordin el fet migratori.

"...per als immigrants legalitzats proposem l'ampliació dels drets civils. Per als no legalitzats, cercar vies per evitar-ne la marginació."

"...que es faciliti la plena i normalitzada integració de les persones nouvingudes amb un tracte igualitari i just."

"...que siguin més sensibles a les dificultats de les persones immigrades sense papers i que ofereixin, en general, una atenció social més positiva en relació amb les oportunitats per aquestes persones, bàsicament en el tema d'habitatge, la formació i la regularització de la seva situació."

"...que facilitin i agilitzin els tràmits de regularització. Si això es fes, les empreses no serien tan reticents a l'hora de contractar a aquest sector de població."

"...modificar la Llei d'estrangeria."

"...cal una política decidida i explícita vers la població immigrada sense regularitzar."

"...concreció de plans i projectes per a la immigració."

“...demanem un posicionament clar i una aposta per les polítiques actives i compromeses amb el tema de la immigració.”

“...cal una política integral que afecti tots els sectors de la població.”

“...cal resoldre la situació dels 300.000 immigrants que es troben en situació irregular. Aquesta situació no ajuda a fer polítiques positives d'acomodació, sinó que afavoreix l'explotació i la marginalitat.”

“...facilitar l'obtenció de permisos de treball per a tots els que treballin o trobin feina.”

“...canvi de la Llei d'estrangeria i d'altres que també afecten la població immigrada.”

“...s'hauria de fer alguna cosa que permetés l'accés al treball.”

“...no es pot seguir negant aquesta població perquè hi és. És un problema real que existeix i si el negues, s'agreuja i acabarà sent una població delinqüent.”

“...no tenir papers esdevé un camí rapidíssim cap a la marginació, no existeixen, no hi són. Com a mínim, uns papers per tal de poder tenir accés a centres d'acollida, medicació, etc.”

“...derogació de la Llei d'estrangeria.”

“...demanem un posicionament clar i una aposta per les polítiques actives i compromeses amb el tema de la immigració.”

“...en una primera fase, calen polítiques més assistencials, fins a poder garantir que les persones immigrades puguin accedir de forma “normalitzada” al canal de recursos establerts (...) En un segona fase, assegurar la desvinculació de la població immigrant dels serveis socials, realitzar polítiques mes transversals.”

“...derogar la Llei d'estrangeria. Fer una política coherent i racional d'immigració.”

“...el millor que es pot fer amb els que ja són aquí és legalitzar-los.”

“...cal que l'Administració conegui la realitat.”

“...és indispensable un canvi en la legislació.”

“...modificar la Llei d'estrangeria.”

“...un canvi en la política d'immigració per tal de regularitzar la situació de la població immigrada treballadora.”

“...establir mesures de control i sanció per als empresaris que s'aprofiten de la situació de vulnerabilitat dels immigrants, especialment dels irregulars.”

“...canviar la Llei d'estrangeria per una llei que faciliti la integració.”

“...calen més recursos per a garantir la igualtat en l'accés.”

“...polítiques clares d'integració amb dedicació de recursos en temes d'acollida, d'incorporació de nens a les escoles, de serveis socials, sanitaris, polítiques d'habitatge.”

- Propostes en relació amb els recursos i amb el finançament:

Pel que fa als recursos, les entitats entrevistades creuen necessària l'ampliació de la xarxa de recursos existents, així com una major coordinació. Tot i que la demanda d'ampliació es fa des d'una perspectiva general perquè la xarxa presenta moltes mancances, hi ha diverses entitats que consideren que és imprescindible la creació de recursos d'acollida.

“...un augment dels recursos, més efectivitat.”

“...les administracions han d'augmentar urgentment els recursos necessaris per tal de poder atendre les necessitats bàsiques de la població.”

“...que inverteixin recursos en el desenvolupament de polítiques afavoridores dels drets humans.”

“...calen més recursos per a garantir la igualtat en l'accés.”

“...hi hauria d'haver un pla de xoc per a habitatges dignes”

“...totes les poblacions que acullen nuclis d'immigració

haurien de disposar d'un servei públic d'acolliment que els orientés i els ajudés.”

“...cal treballar l'acollida. Crear un espai d'acollida. Manquen llits per tot arreu, excepte de als hotels de cinc d'estrelles”

“...cal ampliar recursos, independentment de la situació legal de la persona.”

“...més habitatges de protecció oficial.”

“...més recursos.”

“...abordar la manca de recursos a nivell material i humà.”

“...una millor acollida.”

“...cal fer modificacions en el funcionament de la xarxa de recursos.”

“...cal potenciar polítiques transversals. Ha arribat un moment en què no es pot parlar d'atenció a l'immigrant, atenció als joves, atenció a les dones, etc. El tret comú el trobem en les necessitats econòmiques, socials, de suport (...) S'haurien de redefinir els col·lectius.”

“...cal que l'Administració sigui conscient que s'ha de potenciar l'estat del benestar.”

“...millorar la dotació dels plans comarcals

“...cal un treball en xarxa concret. Definir clarament per què treballem plegats. Què volem?”

d'immigració en relació amb les necessitats de cada territori.”

“...augmentar els recursos de suport per tal que els serveis específics siguin només per a la fase d'acollida dels nousvinguts i la resta de qüestions siguin abordables de forma transversal pel serveis existents.”

Pel que fa als recursos econòmics, al finançament, les entitats plantegen la necessitat d'establir convenis de col·laboració amb les administracions, més que no pas la política actual de subvencions.

“...establir convenis i no subvencions.”

“...regularitzar el finançament, establir convenis.”

En relació amb les entitats

Les propostes que les entitats fan en relació amb elles mateixes ens parlen de la necessitat de potenciar el treball en xarxa. La necessitat de coordinar les seves tasques per tal de ser més efectius a l'hora de donar resposta a les demandes dels ciutadans.

Consideren també important el fet de la formació, tant per als professionals de les entitats com per als voluntaris.

“...més treball en comú i en xarxa, compartint informació, idees i recursos.”

“...és bàsic superar el fenomen arxipèlag (accions

molt limitades, gens coordinades i puntuals) a les entitats per passar a treballar en xarxa.”

“...cal treballar en xarxa i fer circular de forma proactiva i immediata la informació i els recursos. Sumar, no pas dividir.”

“...voldríem participar en cursos, xerrades i actes que es fan per poder gestionar millor aquesta realitat.”

“...fomentar el treball en xarxa d'una manera pràctica, sense perdre el temps, àgil i compartint recursos i informació.”

“...cal un treball en xarxa concret. Definir clarament per què treballem plegats. Què volem?”

“...cal que les entitats es coneguin i es coordinin.”

“...crec que les entitats que treballen dins una branca haurien de posar en comú les seves actuacions i reforçar-se entre elles.”

“...més formació dels professionals i voluntaris en interculturalitat.”

“...formació per als voluntaris i professionals que treballen en el seu dia a dia amb població immigrant.”

“...potenciar i millorar el treball en xarxa.”

“...treballar en xarxa i seguir treballant per a no

“...cal que les entitats fem veure a les administracions com estan les coses. Les entitats, de vegades, no sabem expressar prou bé la realitat, la problemàtica que s'està vivint.”

fomentar l'assistencialisme.”

“...cal que les entitats ens organitzem millor: constituir una veritable xarxa i no duplicar serveis.”

“...les entitats hem d'esdevenir xarxa pública perquè els serveis que estem oferint des de les entitats s'estan oferint a la ciutadania. Sense perdre, però, la vessant reivindicativa.”

“...ens hem de prendre seriosament el treball en xarxa.”

“...optimitzar el treball en xarxa.”

“...coordinació activa entre les diferents entitats que treballen en l'àmbit de les migracions.”

Així mateix, consideren la necessitat d'incidir més en les administracions i en la societat. Fer més visible una realitat que sovint queda amagada a una gran part de la societat.

“...més pressió social i mediàtica.”

“...cal pressionar les administracions perquè inverteixin recursos en el desenvolupament de polítiques afavoridores dels drets humans.”

“...si les entitats ens estem menjant el marró, tenim l'obligació de denunciar la situació. Perquè una de les coses que fem és defensar els drets humans i

defensar-los significa dir que és el que no està bé i no tapar els forats d'aquells que se salten els drets humans a la valenta. Hem d'intentar tapar el forat, però també denunciar que s'està produint i qui l'està generant.”

“...cal que les entitats fem veure a les administracions com estan les coses. Les entitats, de vegades, no sabem expressar prou bé la realitat, la problemàtica que s'està vivint.”

“...cal que l'Administració sàpiga tot allò que les entitats estem fent.”

“...que l'Administració conegui la realitat.”

En relació amb la societat

Les propostes adreçades a la societat giren al voltant de la sensibilització i la conscienciació a partir dels aspectes més propers, més quotidians. Cal apropar a la població la realitat dels nostres pobles i ciutats.

També s'hi destaca el paper fonamental que l'escola té en la construcció d'una societat més acollidora i igualitària.

“...quant a la societat (incloent-hi persones migrades i autòctones), cal més relativisme cultural per a combatre la xenofòbia i el racisme. Més implicació en la creació d'una societat diversa.”

“...quant a la societat (incloent-hi persones migrades i autòctones), cal més relativisme cultural per a combatre la xenofòbia i el racisme. Més implicació en la creació d’una societat diversa.”

“...cal estendre a tots els col·lectius socials el coneixement i el respecte pels drets humans.”

“...accions de sensibilització a l’escola.”

“...cal treballar més amb la part de la societat que no compren i rebutja aquesta realitat.”

“...accions de conscienciació dins l’àmbit més quotidià.”

“...cal donar a conèixer bones pràctiques de convivència als barris de tot tipus de població.”

“...l’educació és clau.”

“...difondre el coneixement entre les persones. Eradicar la por al desconegut.”

“...actituds solidaries i conductes actives pel que fa a la participació ciutadana i per a aconseguir el canvi social.”

“...la societat ara ja coneix moltes coses pot reaccionar o no.”

“...desenvolupar campanyes de sensibilització.”

“...potenciar el treball comunitari als barris per a la incorporació dels nous veïns.”

En relació amb la població immigrada

Les propostes en aquest àmbit coincideixen, en part, amb l’anterior: la societat. Cal una sensibilització i una conscienciació per ambdues parts.

Comprendre la “realitat” de l’altre. Crear espais comuns, de trobada. Facilitar i potenciar el coneixement de la realitat del país d’acollida.

“...tant la població immigrant com la resta han d’esforçar-se per a comprendre la realitat de cadascú.”

“...més formació, no solament en llengua, sinó en cultura i qüestions legals i laborals del nostre país.”

“...facilitar que coneguin els recursos, els serveis, els drets, així com els seus deures com a ciutadans”

“...integrar-los en el teixit social dels barris i ciutats.”

“...treballar la utilització de l’espai públic i el seu ús en la nova cultura d’acollida.”

“... se’ls ha de formar en la cultura del país d’acollida, tot respectant la seva.” 12a

“...donar-los drets de ciutadans i de participació en les eleccions municipals.”

“”

“...tant la població immigrant com la resta han d’esforçar-se per a comprendre la realitat de cadascú.”

“...hi ha molta feina a fer perquè els immigrants entenguin que s’han d’integrar i exigir-los els mateixos deures que a la resta. Però tot el que podem dir en aquest apartat queda en suspens fins que no tinguin els mateixos drets.”

5.

A tall de conclusions

Es fa difícil d'arribar a concloure sense estendre's en l'enorme diversitat d'aspectes sobre els quals les entitats han aportat les seves reflexions.

Tanmateix, des de la FCVS hem fet un recull de conclusions a partir de la selecció de les més compartides per les entitats i de les que ens han semblat més pertinents, pel fet que ofereixen una comprensió més àmplia del fet migratori i de la tasca associativa.

Una primera observació que cal destacar: qualsevol intent col·lectiu per a facilitar la integració de població immigrada ha de passar per la creació de sistemes que puguin fer d'alternativa a la xarxa social personal amb què cadascun dels ciutadans comptem a l'hora de solucionar tota mena de necessitats: on trobar feina, on trobar pis, on comprar això, com tramitar allò... Les entitats, en major o menor grau, desenvolupen aquest paper.

Les entitats són la xarxa social alternativa per a la integració de la immigració.

Hi observem, també, una mancança important en l'estructura del servei i actors que participen de l'atenció social a la població immigrada: descoordinació i desconeixement. Les entitats perceben un desconeixement important per part de l'Administració sobre què fan, i el destaquen com una mostra de la manca de polítiques d'integració.

Cal un esforç de coordinació i informació entre tots els agents implicats liderat per la pròpia Administració. Així mateix, les entitats destaquen la inexistència de

recursos públics per a atendre les necessitats específiques i generals del fet migratori. Aquesta manca de recursos es manifesta en dos sentits:

- Manca de recursos socials generalistes, que provoca que poblacions en risc de marginació competeixin per recursos escassos. Recursos desbordats.
- Manca de recursos específics a les necessitats pròpies del fet migratori: les persones en situació irregular com a població ignorada per un estat del benestar, ja de per si prou precari.

Cal incrementar la quantitat de recursos socials per a superar la situació actual: serveis socials desbordats i necessitats desateses.

Pel que fa a la legislació específica sobre immigració, les entitats de voluntariat social coincideixen unànimement en el fet que aquest és el principal factor d'exclusió. Davant de qualsevol cas, la regularització és el pas més difícil, fins i tot impossible. A més, destaquen que la legislació esdevé una font d'exclusió sistemàtica, per exemple, per a persones en unes situacions molt habituals ara fa tant sols uns anys en persones autòctones: treballadores de la llar, cuidadors familiars, etc.

La legislació d'estrangeria ha de donar opcions de regularització a sectors d'activitat típics de l'economia submergida.

A més, a banda del text exclouent de la pròpia llei i reglament, cal assumir una altra dificultat: la gran demora en la tramitació, amb uns terminis de resolució d'expedients que presenten una mitjana d'un any a un any i mig.

Cal resoldre d'una vegada per totes les demores en l'atenció als expedients de regularització, amb terminis homologables als dels tràmits als quals estem sotmesos el conjunt dels ciutadans.

Un element remarcable del treball quotidià amb població immigrada en relació amb la legislació d'estrangeria és el fet que l'aplicació de la Llei impedeix la integració de persones amb prou recursos personals per sortir-se'n.

Qualsevol política d'integració ha de passar per una reforma de la Llei d'estrangeria que permeti l'accés a la regularització dels col·lectius que treballen en l'economia submergida.

LA RESPOSTA DE LES ENTITATS

Davant d'una realitat en què totes les entitats –siguin de l'àmbit que siguin– observen com la tipologia dels seus beneficiaris canvia, amb la incorporació de població immigrada, paral·lelament al fet que les administracions no tenen polítiques ni serveis d'atenció a aquesta població, les entitats, per continuar la seva tasca, han hagut d'adaptar-se, canviar les seves maneres de fer, augmentar els seus coneixements específics...

D'aquesta manera, el sector associatiu es demostra el que més ràpid a reaccionar, i el que millor resposta està donant al fet migratori, tot i que sense capacitat per abordar-lo en la seva totalitat: ni per volum, ni per possibilitat d'acció conjunta.

Les entitats han adaptat els seus serveis i els seus recursos, mantenint la tensió amb el criteri d'intentar no crear serveis específics per a la població immigrada.

Han fet una forta inversió en formació i debat intern. L'atenció a població en situació irregular, per les pròpies dificultats de la inexistència de recursos formals, han obligat a la creació o ús de recursos informals, de l'economia informal, basats en la solidaritat ciutadana, etc., fet que ha generat la necessitat d'emprendre debats interns per a analitzar la coherència entre els valors que defensen i les pràctiques que promouen.

Avui, les entitats són punt de referència per a moltes persones en situació irregular. Ara bé, són plenament conscients de les seves limitacions i reconeixen que d'alguna manera estan “tapant forats”, “apedaçant”.

Les entitats tenen la percepció d'estar suplint les obligacions de l'Administració i no pas de complementar la seva actuació, com entenen que hauria de ser.

Arribats a aquest punt, se'ns posa de manifest que les entitats estan desenvolupant una tasca imprescindible de cohesió social i de contenció de situacions potencials de fractura.

Les entitats reclamen la redefinició de les polítiques d'immigració i integració a partir de l'experiència pràctica i, consegüentment, amb la seva participació.

↓ SÍNTESE

SÍNTESE DE PROPOSTES DE LES ENTITATS

En relació amb les administracions:

Modificar la Llei d'estrangeria i afavorir l'accés a la regularització

Polítiques clares i actives que afavoreixin la integració

Plans d'acollida

Augment de recursos

En relació amb les entitats:

Treball en xarxa: coordinació de serveis

Formació de voluntaris i professionals

Incidir en les polítiques públiques

Difondre les mancances del sistema i el treball de les entitats

En relació amb la societat

Sensibilitzar sobre els drets de les persones immigrades

Educació en valors i drets humans

Crear espais comuns, de trobada

Facilitar i potenciar el coneixement del país d'acollida

Finalment, des de la FCVS hem de valorar molt positivament tot el procés que ha significat aquest projecte, la implicació de les entitats, els avenços que hem assolit i el nivell de concreció al qual han estat capaces d'arribar.

En aquest sentit, i tal com avançàvem al principi d'aquest Quadern, la FCVS assumeix el repte de fer d'aquestes conclusions el punt de partida del nostre treball comú, tot sabent que comptarem amb la participació, complicitat i implicació de les entitats i ens agradaria pensar que també trobarem el suport dels altres agents implicats.

Annexes

- K Ponències
- L Relació d'entitats participants
- M Qüestionari

Els reptes de la immigració: quina societat volem?

Taula rodona al CCCB | 26 de setembre de 2002

► Núria Vives, SOS Racisme

La situació actual és objectivament molt negativa, per molts factors que s'esmentaran a continuació. Cal, tot i això, anar més enllà del fatalisme davant les greus dificultats que vivim tant en el camp de la immigració (racisme institucional, discursos xenòfobs, manca de reacció política i social) com a nivell general (retrocés dels drets humans i laborals, política internacional, etc.)

En matèria d'immigració, manca (i cal amb urgència) un projecte social i polític en positiu, global i a llarg termini. En aquest moment, domina una doble explotació en el camp de la immigració: la demagògia electoralista i l'explotació laboral. S'estan fent arreu polítiques adreçades a una il·lusòria contenció dels fluxos migratoris a base d'empitjorar la situació d'unes persones a les quals prèviament s'ha empès a l'entrada irregular per manca d'altres alternatives.

El fracàs d'aquestes polítiques és evident: no serveixen ni per als (mals) objectius que es proposen. Caldrien, per tant, polítiques actives d'incorporació progressiva a la ciutadania plena. Caldrien, també, de cara a l'opinió pública, campanyes de normalització i de foment d'una actitud receptiva, que s'han fet en altres temes, com per exemple el pas a l'euro. No es poden fer els programes sobre immigració a remolc de l'última enquesta d'opinió. És responsabilitat dels polítics construir un projecte que actualitzi la vella dita segons la qual "és català tot aquell que viu i treballa a Catalunya", defensar-lo amb fermesa i saber-lo presentar a la societat. Qualsevol altre camí porta a la fractura

social, de la qual ja comencem a tenir-ne mostres.

La immigració a casa nostra és un fet ja antic (uns 30 anys), i ja hem vist que la majoria de persones, si han pogut, s'hi han acabat quedant. En els últims temps, la presència de persones d'origen estranger s'ha generalitzat a gairebé tots els barris i municipis. Després de tants anys, ara hauríem d'estar treballant en temes com l'accés al dret de vot, les polítiques de mobilitat social per a les segones i terceres generacions, la cohesió social, etc. Per contra, ens trobem enfrontant-nos al caos i a la xenofòbia institucionals: desgavell en els tràmits dels permisos i en el procés de regularització, fracàs de la política de contingents, ordres d'expulsió no executades, associació d'immigració i delinqüència, etc. Això dóna, a nivell social, una imatge falsa i distorsionada de la immigració: sembla que no hi hagi més estrangers que els que arriben ara, i que tots estiguin sense papers, ignorant la gran diversitat de situacions existent.

L'actual govern ha reduït la política d'immigració al Ministeri de l'Interior, amb el vent a favor de les tendències majoritàries a Europa (en l'últim any hi ha hagut modificacions restrictives en matèria d'immigració i asil en diversos països europeus) i del rumb de la política internacional després de l'11 de setembre de 2001. L'omissió (quan no la col·laboració) de la majoria de l'oposició, i la manca d'un projecte alternatiu fort, són vergonyosos i alarmants.

Els efectes de l'actual política d'immigració són nefastos:

“

S'estan dictant ordres d'expulsió a persones en situació irregular, però a moltes no se les expulsa. Tampoc poden regularitzar-se, ni rebre una oferta de treball, fet pel qual es veuen abocades a l'exclusió social i a l'explotació laboral.

”

contractar ningú que ja és al país, com es venia fent fins ara.

- tampoc és gairebé possible contractar en origen, ja que els contingents han fracassat totalment (9 persones per a tot Catalunya, amb fortes crítiques del sector empresarial a una política incompatible amb el funcionament del mercat laboral).
- això aboca a l'entrada irregular, amb situacions tràgiques com les morts a l'Estret i els centres de Fuerteventura, on es vulneren drets fonamentals i la mateixa Llei d'estrangeria.
- no hi ha mecanismes permanents de regularització i la gran majoria dels permisos atorgats en l'últim procés extraordinari eren d'un any i estan caducant.
- s'estan dictant ordres d'expulsió a persones en situació irregular, però a moltes no se les expulsa. Tampoc poden regularitzar-se, ni rebre una oferta de treball, fet pel qual es veuen abocades a l'exclusió social i a l'explotació laboral.
- no hi ha política governamental d'integració. La política d'immigració sembla acabar-se a la frontera. Les comunitats autònomes i els municipis que volen fer-les, o que intenten pal·liar els efectes de la llei, es troben mancats de recursos.
- creix la impunitat en la difusió de discursos xenòfobs. El més greu en els últims temps, l'associació entre immigració i delinqüència.
- creix la impunitat dels actes racistes. A les oficines de denúncies de SOS Racisme observem en l'últim any un fort augment de les agressions per part de forces de seguretat.
- els estrangers en situació regular també tenen els

seus drets limitats, i viuen en una situació d'inferioritat permanent.

Pel que fa a l'opinió pública, hem normalitzat el racisme en lloc de normalitzar la immigració. Tot i la poca fiabilitat de les enquestes del CIS (què passaria si preguntessin, per exemple, si la població està d'acord que morin persones a l'Estret) s'ha consolidat la percepció de la immigració com a problema, i fins i tot com a amenaça (a la identitat, a la qualitat de l'ensenyament, al valor del barri...). Els irregulars han passat de ser vistos com a víctimes a ser percebuts com a culpables, oblidant que la majoria d'estrangers que avui viuen a l'Estat espanyol han estat, en algun moment, en situació irregular, i que molts espanyols que van emigrar a països europeus ho van fer “sense papers”. En el millor dels casos, el racisme és a l'agenda de les preocupacions, però no de les mobilitzacions. Fa temps que la lluita contra el racisme (i això que hem viscut fets tant greus com els atacs d'El Ejido) no duu a una mobilització massiva. Cal emmarcar en l'aprofundiment i la universalització dels drets humans un nou discurs capaç de ser compartit per sectors amplis del teixit social.

Davant aquest panorama tan poc engrescador, calen, a mig termini, canvis legals i polítics radicals i, a curt termini, un augment substancial dels pressupostos socials, per intentar que mentre duri la Llei d'estrangeria, faci el mínim mal possible. Les últimes eleccions alemanyes, on la població ha donat l'esquena als discursos xenòfobs i ha obert les orelles als programes socials, són un signe d'esperança i el senyal que potser

“

Davant aquest panorama tan poc engrescador, calen, a mig termini, canvis legals i polítics radicals i, a curt termini, un augment substancial dels pressupostos socials.

”

anem tocant fons i, encara que sigui per pragmatisme pur, s'aniran imposant de mica en mica mesures que no neguin la realitat ni la trenquin massa.

Mentrestant, algunes pistes d'actuació:

- individualment, mantenir fi el nivell de sensibilitat contra qualsevol forma de racisme i essent antiracistes actius en tots els àmbits de la nostra vida. Reaccionar, com a electors i com a ciutadans, reclamant polítiques justes i participant en iniciatives col·lectives.
- parlar de la immigració sempre en plural, tenint en compte que “immigrant” és un concepte amb data de caducitat, no aplicable en cap cas a persones nascudes a Catalunya.
- relativitzar l'impacte i els canvis que suposa la immigració. Incloure-la en una societat que ja és diversa en molts altres àmbits i que viu canvis profunds i accelerats en molts altres temes (la diversitat de formes familiars, les noves tecnologies, etc.)
- evitar l'etnificació dels conflictes i de les persones. Si suposadament una mesquita fes soroll seria un problema acústic, no ètnic ni religiós. Les persones tenen molts elements d'identitat a més del seu origen: el gènere, l'edat, la professió, els valors, etc.
- trencar la barrera entre l'“ells” i el “nosaltres”. L'objectiu és una única societat, un marc comú de drets i deures que no depengui de l'origen.
- des dels municipis, fomentar l'empadronament i estendre els ajuts socials a totes les persones que els necessiten, reclamant amb fermesa i de forma organitzada la part de recursos que hagi d'arribar d'altres administracions. Evitar la formació de guetos

urbanístics i escolars, i vetllar per la cohesió social. Impulsar formes de participació dels estrangers en la presa de decisions de les polítiques municipals.

- garantir l'accés de tothom a tots els nivells educatius: escoles d'adults, formació ocupacional, postobligatòria, etc. d'Associacions de Barcelona.

Els reptes de la immigració: quina societat volem?

Taula rodona al CCCB | 26 de setembre de 2002

► **Pilar Samanes**, Comisión Episcopal de Migraciones Madrid

Apropant-nos a l'emigrant africà

P arlar de l'Àfrica en general no resulta gens fàcil, perquè cap generalització fa justícia a la realitat, i molt menys encara si es tracta d'un immens continent amb tantes ètnies, idiomes i costums diferents. Tot i això, per fer justícia a tots els anys que em van regalar per poder viure-hi, tractaré, des de les meves vivències i una immensa estima cap a aquesta terra, transmetre-us tot el que pugui. La meua experiència no és gran en l'espai, però sí en el temps i en intensitat, per tal com van ser els millors onze anys de la meua vida. Vaig viure sempre a Guinea Equatorial, un petit país entre el Camerun i Gabon.

El primer any vaig treballar a l'hospital general de Bata, un centre que depèn del govern, on les germanes treballàvem com a col·laboradores. Trobar-me amb la realitat de l'hospital va ser desolador; inconcebible en la nostra cultura. Un hospital on no hi havia res, en el qual les germanes fèiem una mica de tot, però en tasques purament assistencials. El meu objectiu en marxar cap a l'Àfrica era més el de col·laborar en tasques de desenvolupament, responsabilitzar la població i conscienciar-los que les coses "no plouen del cel". Aquesta primera etapa em va servir per anar coneixent la realitat africana, les persones, les seves maneres de reaccionar davant el dolor, les malalties, la misèria i la manca de mitjans. Una de les actituds més sorprenents és que per a l'africà si plou, és del cel, i si no plou, és que no els convé que plougui.

El segon any vaig decidir endinsar-me al bosc (la selva) i començar a contactar amb la realitat dels poblats, on

no hi havia cap tipus d'assistència sanitària. Allí, vaig anar aprenent "una altra infermeria" i, mentre el dia a dia m'anava ensenyant coses, interiorment dissenyava allò que pogués ser més efectiu en relació amb la salut dels guineans. Allí vaig detectar una mancança total, absolutament de tot, i un conformisme ("sempre hem viscut així") que em feia bullir la sang. Passejades pels poblats on no hi ha aigua, ni llum, ni gairebé carreteres, ni la més mínima estructura de sanejament ni condicions de vida imprescindibles per a la nostra manera de viure. El concepte de necessitats primàries, d'higiene bàsica, de benestar i salut és radicalment diferent. Escombrar cases de terra, banyar-se, fregar i rentar al riu...; menjar una vegada al dia, quan hi ha menjar; repartir perquè arribi a tothom; arribar-hi abans perquè et toqui part de la ració; menjar el que hi hagi, no allò que necessita l'organisme...; als "convits" mai sobra res, però poden resistir molt bé dies sense menjar cap proteïna, vitamina... els hidrats de carbó són més al seu abast.

Així va ser com vam decidir (la congregació) escollir una zona de Bata i les seves aldees, i començar a treballar-hi des del principi, començant per censar la població, detectar les necessitats bàsiques i calcular per on podíem començar. En principi, a cada poblat que anàvem érem ben rebuts (blancs = riquesa, poder). I aquí començava la tasca de responsabilitzar la població del seu propi desenvolupament. Vam formar comitès de salut, en els quals membres del poblats s'encarregaven cadascun d'una tasca: el mestre de l'educació escolar, una altra persona de la construcció de les latrines i de la recollida d'escombreries, de l'ús de l'aigua del riu,

“

El més important és la lluita per la supervivència i resoldre allò immediat, no prevenir. Davant una malaltia, el més important no és guarir-la del tot, sinó eliminar els símptomes que molesten.

”

B

la higiene i de l'alimentació dels nens i de les dones embarassades. L'objectiu bàsic era la prevenció de malalties i la promoció de la salut.

Mentrestant el poblat anava funcionant en la seva organització, nosaltres anàvem formant personal sanitari perquè pogués fer-se càrrec d'aquestes tasques, i a mesura que responien correctament a les responsabilitats encomanades, se'ls proporcionava allò que se'ls havia promès: un pou d'aigua potable, un centre de salut, un agent de salut format, medicaments essencials per a la cura de malalties bàsiques...

I alhora, i aquesta és la darrera fase del projecte en què vaig estar involucrada durant aquests 10 anys, a la ciutat, hi vam construir un centre de salut de referència on feien cap els habitants del poblats quan les coses no es podien resoldre als seus poblats. Va ser una experiència preciosa, tot i que dura. Sempre amb el joc del premi-càstig, per tal com els guineans són bastant contraris a prevenir res; només vénen a demanar ajut quan les coses ja no tenen solució. Mai els han calgut latrines, ni llocs per llençar la brossa, ni aigua potable... "sempre han viscut així".

El més important és la lluita per la supervivència i resoldre allò immediat, no prevenir. Davant una malaltia, el més important no és guarir-la del tot, sinó eliminar els símptomes que molesten, cosa que aconsegueixen comprant al mercat dues o tres pastilles amb antibiòtics que els aturen els símptomes del moment (i que és a l'abast de les seves butxaques). És prou evident que a la setmana, els símptomes no tan sols no hauran remès,

sinó que hauran empitjorat i la medicació ja no fa efecte i apareixen les resistències als antibiòtics. Aquest tema és objecte de moltes sessions d'educació sanitària. En algun poblat, després de tants anys, les germanes continuen amb la seva tasca sense haver aconseguit cap resultat positiu.

En tornar aquí, tot plegat m'ha concedit una visió diferent de l'emigrant, atès que no és el mateix "imaginar" la situació en què viuen, que viure-ho de prop.

Causes per les quals emigren (des de la perspectiva d'allà)

- La situació social, política i econòmica, evidentment.
- Anhel d'una vida millor.
- Cultural: els africans són emigrants per naturalesa.
- Pressió familiar.
- Influència dels mitjans de comunicació social que parlen del "paradís" a l'altra banda de l'Estret.
- La visió del progrés els crea un sentiment d'inferioritat i una atracció gairebé "mítica".
- El creixement de les grans ciutats apropa la visió del món occidental i se sent la necessitat de fer el salt.
- Les comunicacions que arriben al país des d'altres africans que han emigrat i que expliquen la realitat com els l'agradaria viure, no pas com la viuen.
- La seguretat que manifesta el nostre estil de vida enfront de la seva situació precària.
- Fugida: de vegades, l'africà se sent impotent davant tot el que passa al seu país i les minses possibilitats de canvi.

“

Una de les coses que hem de tenir més clares en relació amb les persones, els emigrants africans en aquest cas, és que cada individu és portador de la història d'un poble.

”

Situació en què arriben

La persona que arriba de fora, i en les condicions que arriben la majoria d'africans, es troba en una situació que no li és pròpia, sinó que està condicionada per:

- Ansietat: saben que no són ben rebuts.
- Por: no saben què es trobaran.
- Precària situació econòmica: quan al seu país no eren “els més pobres”.
- Precària situació sanitària: al seu medi conviuen amb determinades malalties que consideren com a habituals, que aquí costen molt més de suportar.
- Desarrelament.
- Tensió entre “allò nou” (que sembla ser el bo) i els seus valors tradicionals (que porten a la sang).

Valors culturals

Una de les coses que hem de tenir clares en relació amb les persones, els emigrants africans en aquest cas, és que cada individu és portador de la història d'un poble, d'una ètnia, d'una família i, per tant, ens hi haurem d'apropar amb molt de respecte, amb senzillesa, amb capacitat d'admiració i amb la necessitat de compartir des del punt més profund que entranya aquella persona.

I per aconseguir-ho, sense voler fer antropologia de la cultura africana, apuntaré alguns trets que ens puguin ajudar a entendre les seves actituds i a no prejudicar-les, arrencant-les del context en què vénen.

1.- Religiositat: l'africà viu en una atmosfera religiosa. El seu univers és un univers religiós en què la vida té

un caràcter sagrat: no hi ha una diferència clara entre la vida física i l'espiritual. Tot està en relació amb Déu, creador, que té cura de l'home. Aquesta religiositat implica l'acceptació de la limitació humana i la necessitat de la dependència de Déu.

2.- Comunitat: l'africà sap que no pot viure deslligat del grup o clan al qual pertany, i tot plegat amb un règim jerarquitzat: Déu és el primer transmissor de vida; els esperits dels avantpassats, intermediaris i protectors de la pròpia vida; al centre, l'home, i, finalment, la terra, els animals i plantes, com a mitjans de vida per a l'home. En aquesta escala, el pare de família té un rang superior al fill, el fill gran respecte dels seus germans -amb drets plens sobre la seva vida i els seus béns- i el cap de la tribu per sobre de la resta -encarnant l'autoritat, però també la vida i l'esperit de tot el poble-. D'aquí podem extreure, en la cultura africana, el seu profund respecte per l'autoritat tribal i pels avantpassats.

En aquest sentit comunitari, hi ha una increïble interacció vital, de manera que la vida de cada individu depèn de les influències de la resta dels membres del grup, fins al punt d'arribar a quedar-se sense capacitat de decisió per ells mateixos, sempre d'acord amb el rang: les influències van de major a menor; els rangs vénen marcats per diferents ritus d'iniciació, segons les diverses etapes de la vida (naixement-pubertat-matrimoni-mort-món dels esperits).

3.- Hospitalitat: és ja tot un clàssic parlar de l'hospitalitat africana. Perquè tots els éssers són fills de Déu, entre

“

La fecunditat defineix el matrimoni africà. El valor d'una dona africana es mesura per la seva capacitat reproductiva.

”

tots formem la família humana. El seu propi entorn familiar es va eixamplant pels fills de les persones relacionades amb aquella sang o aquella tribu, i s'anomenen entre ells “germans”. Quan dues persones desconegudes es troben en un lloc allunyat i descobreixen que són de la mateixa ciutat, el primer que decideixen és solucionar com podrien mantenir-se en contacte. Amb qualsevol relació que descobrissin, n'hi hauria prou per considerar-se germans.

L'africà és capaç d'eixamplar el seu cercle familiar amb qualsevol persona que arribi de fora i d'oferir-li a l'hoste, no allò que li sobra, sinó allò que necessiten per viure. En una casa africana, sempre hi ha lloc per a una persona més. Mai hi ha cap tipus de problema si algú de fora necessita un sostre, un llit, menjar... sense el més mínim pensament que estan fent quelcom realment extraordinari.

4.- Matrimoni: el matrimoni és el moment en què l'africà troba la seva plena realització social i religiosa. Qui no es casa és com una maledicció, perquè això suposa rebutjar el clan. El matrimoni africà té dues funcions essencials:

+ la procreació: tenir un fill és ser vàlid per a la societat. La fecunditat defineix el matrimoni africà. El valor d'una dona africana es mesura per la seva capacitat reproductiva (això té moltíssimes repercussions en la percepció de la salut).

+ l'home eleva el seu estatus social: tenir fills i mantenir la seva muller li atorga un reconeixement social, per ésser capaç d'assumir la responsabilitat que tot plegat

5.- Poligàmia: segons recents estadístiques, avui dia, el 35% dels homes casats són polígams. Hom diu, fins i tot, que tots els africans són polígams per inclinació, tot i que no tots la puguin portar a la pràctica. És una poligàmia institucionalitzada, reconeguda per la societat, i suposa conviure simultàniament amb diverses dones. Antigament això suposava un repte d'unitat, des del qual, un home, les seves mullers i els seus fills constituïen la veritable família. Actualment, això està barrejat amb qüestions de poder i econòmiques: un home és més ric i té més poder, com més dones pugui tenir. Raons: descendència nombrosa, riquesa, prestigi, abstinència forçosa de l'home...

6.- La dona és una persona d'inferior categoria a la de l'home.

7.- Orgull de raça: l'africà és emotiu, i viu amb molta força “allò que és seu”. En l'home africà existeix un orgull de raça (com en tots), que el porten en alguns indrets del seu ésser, a rebutjar el motlle estranger i a exaltar la cultura viva i popular del seu poble, a la recerca de la seva pròpia identitat; necessiten trobar-se a si mateixos, lliures i amos absoluts del seu propi destí. Hi ha una necessitat d'alliberament, de ser ells mateixos, i de vegades, els seus crits de joia (oyehhhh!), d'admiració, esdevenen crits de ràbia, de protesta, d'agressivitat d'un poble que lluita per la supervivència i per llur cultura i no se sent valorat, tan sols “tolerat”.

8.- Els morts: els morts continuen actuant en la vida i en els assumptes familiars: poden cridar un altre

“

Els valors morals deriven de les experiències de vida en comú; per a aconseguir una vida social harmònica tenen bases humanes i socials, però no pas religioses.

”

familiar a pertànyer al món dels morts, poden enfurismar-se i venjar-se dels vius: d'aquells que violen tabús, dels que enganyen a la seva parella, dels que no respecten els deures ancestrals, dels que abandonen les pràctiques de religions tradicionals per anar “darrere dels blancs”... És freqüent que deixin de donar-li de menjar a un nen perquè “un mort el crida” i cal col·laborar amb ell.

9.- Bruixeria: la mort pot ser provocada pels bruixots, que, de mica en mica, “xuclen” la sang de la persona, sense que cap medicina pugui actuar contra aquest mal, amb els consegüents problemes de salut que això suposa. Una mare crida a una filla, un germà al seu bessó, o li han fet bruixeria, contra la qual no pot lluitar la medicina.

10.- Tabús: n'hi ha un bon grapat, i al seu darrere s'amaga tota una mentalitat i concepció de la vida. L'objectiu dels tabús és protegir l'harmonia de la persona amb la natura, amb Déu, amb els esperits. És conciliar-se amb les forces misterioses, aconseguir el favor dels morts i evitar la còlera dels esperits. Actualment, l'excessiu respecte cap a alguns d'aquests tabús està desapareixent. La societat africana està canviant i obrint-se a nous horitzons que se'n surten del propi clan.

11.- Valors morals: els valors morals africans no deriven de la religió, atès que aquesta els va ser transmesa per primer cop des d'un altre espai. Els valors morals deriven de les experiències de vida en comú; per a aconseguir una vida social harmònica tenen bases humanes i socials, però no pas religioses. És moralment bo tot allò

que promou el benestar social, la solidaritat i l'harmonia en les relacions: bondat, compassió, generositat, hospitalitat, pau, respecte...

Crec que cada home és portador d'una història, de la història d'un poble, i és refugi d'un misteri, d'un tresor. Donar a una persona per impossible, prejutjar els seus comportaments, conèixer les seves reaccions, posar-nos a la defensiva, és matar-lo.

Apropem-nos, de genolls, al misteri de la seva cultura, dels seus sentiments, i obrim la nostra. La riquesa és impressionant.

Immigració: repensant les polítiques socials

Taula rodona al Centre Passatge | 11 de juny de 2003

► **Ricard Gomà**, Professor de Polítiques Públiques UAB

M'haviem demanat una certa reflexió més teòrica sobre la necessitat de redefinir les polítiques socials a partir de la constatació del canvi social que està significant, a Barcelona i Catalunya en general, el fet de la immigració i, per tant, la transició d'una societat homogènia en termes ètnics i culturals a una societat com la que està emergint, de caràcter ja netament multicultural i molt pluralista des del punt de vista de l'origen de les persones que hi convivim. Suposo, doncs, que a partir d'aquí les altres intervencions ja serien sobre experiències més concretes, etc.

Bé, a veure si sóc capaç de fer una reflexió en termes que espero que no siguin -no m'agradaria que ho fossin- teòrics, tot i que hi haurà alguns elements d'abstracció que, si voleu, després podem comentar.

El primer que diria és que sens dubte, i sense cap tipus de discussió possible, la nostra ciutat i la nostra societat són ja avui realitats de caràcter clarament multicultural. Què vol dir això? La diversitat ja feia molts anys que estava present a la nostra societat: diversitat política, diversitat d'identitats, generacional, estètica, sexual... totes les diversitats que vulgueu. El que passa és que fins fa no gaire temps totes aquestes diversitats es desenvolupaven a partir d'unes bases relativament homogènies, des del punt de vista ètnicocultural.

Què és el que ha passat en aquests últims anys de manera molt intensa i a més a més molt ràpida, molt accelerada?. Doncs que s'ha produït un procés de pluralització de les bases ètniques i culturals sobre les

quals es desenvolupen la resta de diversitats presents a la nostra societat. Em sembla que aquest és l'element clau. Per tant, aquesta multiculturalitat ha afegit una dimensió més qualitativa, diferent de complexitat, de riquesa, dins la nostra societat. Avui, a Catalunya, tenim més d'un 5% de població d'origen immigrada extracomunitària; a Barcelona, estem per sobre d'un 10%. Aquestes xifres ens situen encara per sota de les mitjanes europees: no parlem de xifra que estigui per sobre de les d'altres països del nostre entorn, tot i que és cert que quatre anys enrere en el conjunt de Catalunya no arribàvem al 2% i en el conjunt de Barcelona estàvem en el 3%. Per tant, el canvi ha estat ràpid i accelerat i no s'ha produït en un període de temps més llarg o més perllongat del que es va produir en altres societats europees.

Deixeu-me reflectir tres o quatre característiques d'aquesta immigració recent que d'alguna manera, em sembla, han de trencar algun tòpic o algun estereotip molt divulgat, que ha funcionat en l'opinió pública en els últims anys:

Un primer tema és la forta diversificació en l'origen d'aquesta immigració. Durant els primers anys d'aquesta immigració extracomunitària vam tenir una forta arribada d'immigració de països magribins, del Marroc; després s'hi van afegir poblacions de les Filipines, de l'Àfrica subsahariana i, últimament, pakistanesos, persones de l'Europa de l'Est i d'Amèrica Llatina. Tot plegat, això conforma el mosaic actual. Una diversitat important de pautes d'origen d'aquesta població immigrada que ha de trencar amb qualsevol clixé sobre el fet que tots els

“

És cert que existeixen col·lectius immigrants d'arrel social amb nivells de qualificació laborals baixos, però també és veritat que existeix una immigració (sobretot llatinoamericana, dels països de l'Est, molt important quantitativament avui) que arriben amb un nivells de formació i de qualificació laboral relativament importants

”

immigrants responen a un determinat estereotip cultural. En tot cas, allò que té en comú aquesta immigració és que té una forta arrel de caràcter socioeconòmic; és a dir, que són persones que surten dels seus països per les duríssimes condicions socioeconòmiques que es viuen als seus països d'origen.

Hi ha també una diversificació important en les pautes d'assentament territorial al nostre país, i aquí a Barcelona en concret, d'aquesta població immigrada. És cert que el mercat del treball i, sobretot, el mercat de l'habitatge tenen un efecte segregador de les persones al territori, efectes segregadors en termes estrictament socials de renda i també des del punt de vista ètnicocultural si voleu. Però, de vegades, també crec que hi ha un cert estereotip: que l'assentament territorial de la població immigrada extracomunitària provoca automàticament guetos territorials i crec que aquest és un estereotip que cal trencar. Abans he comentat que Barcelona hi ha un 10,7-10,8% de població immigrada extracomunitària, amb l'excepció de Ciutat Vella, que és l'únic districte de la ciutat que triplica aquest percentatge -un 34-35% de població immigrada-, fet que demostra que la majoria de districtes de la ciutat se situen en una banda entre el 8 i el 12%. Per tant, això vol dir que es produeix una diversificació en les pautes d'assentament territorial que també ha de trencar amb un estereotip directament de guetització d'aquesta població.

Un altre element o característica que em sembla important és que els nivells de formació i de qualificació laboral de la població immigrada resten lluny de ser

homogèniament baixos. És cert que existeixen col·lectius immigrants d'arrel social amb nivells de qualificació laborals baixos, però també és veritat que existeix una immigració (sobretot llatinoamericana, dels països de l'Est, molt important quantitativament avui) que arriben amb un nivells de formació i de qualificació laboral relativament importants, fins i tot per sobre de la mitjana dels nivells de qualificació laboral de la població autòctona. Per tant, aquest caràcter generalitzat d'aquesta població també és un estereotip que no funciona amb les estadístiques i amb la realitat objectiva a la mà.

I finalment, si voleu una altra pinzellada important és que segueix havent-hi una fractura important entre la població immigrada que es troba en situació regular i la població immigrada que es troba en situació irregular. Es fa difícil de quantificar exactament, però prop de 150.000 persones immigrades poden estar avui en situació irregular en el conjunt de Catalunya, fet que genera -i no podem tancar els ulls a aquest fet- una situació de molt risc, de molta vulnerabilitat d'aquesta població a situacions d'explotació laboral, d'exclusió, de marginació social, etc., alhora que també suposa un repte molt important a l'hora de pensar, com després m'hi referiré, en polítiques socials, en polítiques d'acollida, etc. Per arribar a diagnosticar i tractar la població en funció de quines són les seves necessitats reals i no tant de quina és la seva situació administrativa.

Bé, aquestes serien, per tant, una sèrie de característiques que m'ha semblat interessant d'entrada posar sobre la taula.

“

Crec que davant d'això cal fer molta pedagogia de la multiculturalitat com un valor d'enriquiment social. En clau si voleu política, però en el sentit profund de la paraula política; és a dir, com tractem col·lectivament les nostres realitats socials.

”

A partir d'aquí, jo personalment crec que cal fer una aposta molt clara per entendre el fenomen de la immigració, considerant que la diversitat cultural és un enriquiment, és un valor que cal reconèixer de forma activa davant la nostra societat. Això suposa que s'ha de fer molta pedagogia en aquest reconeixement de la diversitat com un valor i com un enriquiment, s'han d'anar generant idees i arguments socials per fer front a uns discursos i unes pràctiques de vegades de caràcter xenòfob o unes actituds que si bé no són directament xenòfobes, volen passar per tolerants, però que en el fons veuen amb una certa o amb bastant reticència el tema de la immigració.

Crec que davant d'això cal fer molta pedagogia de la multiculturalitat com un valor d'enriquiment social. En clau si voleu política, però en el sentit profund de la paraula política; és a dir, com tractem col·lectivament les nostres realitats socials. Crec que és molt important situar el fenomen de la immigració com un repte, com el repte per fer front al conjunt de les noves necessitats socials derivades del fenomen migratori. Fixeu-vos que no empro la paraula problema i que em refereixo a noves necessitats o necessitats socials emergents, per rebutjar clarament que la immigració sigui un problema o que la immigració generi problemes. La immigració genera necessitats noves, necessitats emergents que s'han de saber captar, però alhora també representa una gran oportunitat de convertir els reptes en oportunitats i l'oportunitat d'avançar en la via del diàleg, de la societat intercultural i convivencial.

En el conjunt de països de la UE que des de fa ja algunes dècades han estat societats d'acollida de població immigrant han funcionat –a grosso modo, de manera esquemàtica- tres models, com tres perspectives d'atendre aquest fenomen de la immigració:

Primer model: posat en pràctica als països anglosaxons (Gran Bretanya, EUA, Canadà, etc.). És el que s'ha anomenat model multicultural que ha sabut combinar l'accés relativament fàcil a la ciutadania política de les poblacions immigrades amb unes pràctiques molt importants de reconeixement de la diversitat cultural. Tanmateix, però, en canvi, segurament ha estat poc cohesionador i poc inclusiu en termes socials i a l'hora d'incentivar dinàmiques de diàleg intercultural i de mestissatge entre la població autòctona i la població immigrada.

Segon model: posat en pràctica sobretot a França. El model republicà francès és un model on també hi ha hagut un accés relativament fàcil a la ciutadania política de les poblacions immigrades i alhora amb elements molt més potents de cohesió social i d'inclusió social que en el model anglosaxó. En canvi, però, aquesta cohesió social s'ha fet, molt sovint, a costa de la diversitat cultural: és a dir, hi ha hagut un predomini de les dinàmiques d'assimilació, d'integració assimilacionista, de reducció de la diversitat, de manca de reconeixement dels elements de riquesa que ha aportat la immigració.

“

Al meu entendre, aquesta llei té un enfocament exclusivament econòmic o utilitarista de la població immigrada, en la mesura que pràcticament l'única manera d'entrada regular és a partir dels contingents que es defineixen a partir de determinades necessitats del mercat de treball.

”

El tercer model: el centreeuropeu, que s'ha posat en pràctica sobretot a Alemanya. Aquest model segurament ha tingut uns nivells d'inclusió i de cohesió social per sobre del model anglosaxó i de reconeixement de la diversitat cultural per sobre del model francès, però, en canvi, ha tingut la seva pega principal en les enormes dificultats d'accés de la població immigrada a la ciutadania política.

Fins no fa gaire, fins a la darrera modificació de la llei de nacionalitat alemanya, a Alemanya hi havia uns quants milions d'alemanys de naixement -ja no de segona generació, sinó fins hi tot de tercera generació- sense accés a la ciutadania política i sense cap tipus de dret polític.

En el nostre cas crec que hem de partir d'un parell de constatacions i és que d'aquests tres models, que jo us he plantejat molt esquemàticament, segurament cap del tres és plenament satisfactori com a model de tractament social dels fenòmens migratoris. De ben segur que hi ha elements d'aprenentatge en cadascun d'aquests tres models, però també crec que l'experiència europea té, a hores d'ara, déficits importants si el que es pretén en una societat és assolir de manera simultània el repte de la ciutadania política, de la cohesió social, del dret a la diversitat, el reconeixement de la diferència i la interculturalitat, com a fruit del diàleg entre poblacions autòctones i immigrades. Per tant, crec que cal plantejar la necessitat d'elements d'innovació, de renovació en el conjunt de les polítiques socials, que han de venir a partir de l'anàlisi de la nostra pròpia realitat.

I un altre element important és que tots aquests models europeus que han funcionat al llarg de les últimes dècades, durant els 70 i el 80 i fins i tot a principis dels 90, ho han fet a partir de la premissa que les societats europees havien d'esdevenir societats d'acollida, societats obertes a l'arribada de fluxos d'immigració. I aquesta és una premissa que s'està erosionant ràpidament al llarg dels últims anys, a partir d'unes polítiques -ja no en l'àmbit dels estats, al qual després m'hi referiré, sinó fins i tot en l'àmbit de la UE)- cada vegada més restrictives des del punt de vista de la regulació i el control dels fluxos migratoris. Val a dir que, sobre el paper, les polítiques de la UE en relació amb el fenomen de la immigració, sobre el paper, sempre s'han plantejat a partir de tres potes:

- regulació de fluxos
- integració en la diversitat dels immigrants assentats a la societat europea
- polítiques de cooperació al desenvolupament de les societats d'origen de la població immigrada per tal d'afavorir el benestar en aquestes societats i que, per tant, no es produeixi aquesta immigració d'arrel socioeconòmica

Dic sobre el paper, perquè la veritat és que la segona i la tercera pota estan molt menys desenvolupades que la primera. S'ha posat molt èmfasi en els elements de control, en la regulació de fluxos, i, en canvi, crec que s'ha posat bastant menys èmfasi en els altres dos elements: en la necessitat d'inversió pública i de polítiques socials importants, tant en la societat d'acollida com en les societats d'origen a partir de les polítiques de cooperació al desenvolupament.

“

Malgrat tot, també estic convençut que existeixen marges de maniobra per fer polítiques socials innovadores des dels àmbits autonòmics i locals per tractar el fenomen de la immigració.

”

Aquesta realitat, si voleu, encara és més dura en el cas espanyol, on hi ha un marc legal que és la llei d'estrangeria actualment vigent, la llei 8/2000, que és una llei que parteix d'una concepció molt restrictiva pel que fa a les vies regulars d'accés de la població immigrant. Al meu entendre, aquesta llei té un enfocament exclusivament econòmic o utilitarista de la població immigrada, en la mesura que pràcticament l'única manera d'entrada regular és a partir dels contingents que es defineixen a partir de determinades necessitats del mercat de treball. No dic que això no sigui important, però em sembla que no ha de ser l'únic criteri a posar sobre la taula a l'hora de tenir una política àmplia i flexible de fluxos d'entrada. A més a més, s'està demostrant que aquests contingents o aquests fluxos regulars es veuen sistemàticament desbordats, fet que genera molta immigració irregular. Fins ara s'han hagut d'arbitrar mecanismes de regularització que ara també estan aturats, fet que intensifica la contradicció de desenes o centenars de milers de persones en situació irregular al nostre país, que finalment, com a mínim en l'àmbit estatal, aposta per situar les principals competències en matèria de política d'immigració al Ministeri de l'Interior. Es tracta d'una via on els elements policíacs -i si voleu, fins i tot repressius- sembla que adquireixen més importància que no pas els elements socials, integradors, etc.

Aquestes constatacions, com a mínim segons el meu parer, no ens dibuixen un escenari que sigui especialment favorable per poder realitzar polítiques socials potents d'integració des de l'àmbit de la proximitat, des dels governs locals, autonòmics, etc. Malgrat tot, també estic convençut

que existeixen marges de maniobra per fer polítiques socials innovadores des dels àmbits autonòmics i locals per tractar el fenomen de la immigració i que si no, hem de crear aquests marges de maniobra; és a dir, hem de tenir suficient voluntat social, col·lectiva i política per fer-ho. Jo crec que aquí se'ns obren, ja concretant molt més i encarant la recta final d'aquesta intervenció, tres grans reptes:

Un primer repte seria afegir a les polítiques socials preexistents, a les que ja hem anat desenvolupant fins ara una nova dimensió que té a veure de forma específica amb la gestió de la nova diversitat cultural. A què m'estic referint? Us en posaré dos exemples:

1. Tot allò que té a veure amb la potenciació de les polítiques, programes i projectes d'acollida de població immigrant; per tant, recursos, serveis, equips humans que han d'acompanyar aquests processos d'acollida, que han de donar suport i han d'enfortir les xarxes naturals i comunitàries d'acollida d'aquesta població i, alhora, atendre les primeres necessitats bàsiques.
2. Tot allò que té a veure amb els programes i els serveis de mediació intercultural, com a mecanismes de prevenció de conflictes, però també per crear ponts i d'enriquiment mutu entre les pautes culturals de la població autòctona i els col·lectius de nova arribada.

Un segon repte té a veure amb la necessitat de repensar i redefinir algunes de les polítiques socials que ja existeixen, però que necessàriament reben l'impacte

Un segon repte té a veure amb la necessitat de repensar i redefinir algunes de les polítiques socials que ja existeixen, però que necessàriament reben l'impacte de la immigració.

la immigració. Us en posaré aquí també dos exemples:

1. Polítiques educatives: la necessitat d'enfortir el paper de les escoles com a espais d'integració en la diversitat. Això és molt fàcil de dir i jo diria que no és complicat de fer si es generen les condicions perquè es pugui fer. Per tant, des del punt de vista dels recursos humans, recursos econòmics, de la formació, de la incentivació i d'aquesta nova estratègia de relació entre les escoles i els territoris, els barris, la ciutat. De tal manera que les escoles no se n'amaguin i siguin capaces d'assumir les noves necessitats socials, comptant també amb el suport de les famílies, del teixit social, de les autoritats locals, etc.
2. El segon exemple té a veure amb l'impacte de la immigració sobre els serveis socials. Aquí em sembla que hi ha un repte molt important que és el d'avançar decididament cap a la universalització dels serveis socials; és a dir, que no siguin serveis exclusivament selectius i focalitzats per a un percentatge molt petit de la població, sinó que vagin estenen el seu percentatge, el seu ventall de cobertura i, per tant, que no es donin conflictes interètnics en l'accés a recursos que són molt i molt escassos. Crec que l'única solució estratègica a mig i llarg termini de solucionar això passa per universalitzar tots aquests serveis.

Finalment, un tercer repte seria l'accés a la ciutadania política de les poblacions immigrades, tot allò que té a veure amb el reconeixement de tots els drets polítics i

també i fonamentalment del dret a vot d'aquesta població. Aquí ja tenim, a més a més, alguns elements legals molt importants -n'hauríem de ser conscients-, algunes declaracions del Parlament Europeu, la carta de drets civils signada per la ciutat de Barcelona, que ens orienten molt clarament cap a aquesta direcció.

Per tant, jo la síntesi que faria és que existeixen elements que podem posar al plat negatiu de la balança tot allò del marc legal que estableix la Llei d'estrangeria i alguns elements de xenofòbia en certs discursos socials, però també existeixen molts elements positius a posar a l'altre plat de la balança. Crec que aquí a Catalunya, una part molt majoritària del teixit social i de les forces polítiques compartien bàsicament tots aquests valors de la multiculturalitat com un enriquiment i, per tant, a partir d'aquí el que cal és que tots treballem per tal de fer realitat aquests reptes que jo us he posat sobre la taula.

Moltes gràcies.

Immigració: repensant les polítiques socials

Taula rodona al Centre Passatge | 11 de juny de 2003

► **Esperança Esteve**, Comissionada del Pla per a la convivència de Santa Coloma de Gramanet

Gràcies a SOS Racisme, a la Federació Catalana del Voluntariat Social i a tots vosaltres que sou aquí per convidar-nos a l'acte d'avui.

En Ricard Gomà ens ha fet un plantejament des del vessant teòric, des del vessant conceptual, del que és aquest nou fenomen migratori, que jo diria que a la majoria ens fa anar de corcoll, als que vénen i els que hi són. És un tema que no perquè sigui un fenomen de caràcter generalitzat és allò del "mal de muchos consuelo de tontos", i que consti que no vull dir que sigui un mal, sinó que comparteixo el que ha dit en Ricard, que és un enriquiment. Tanmateix, és veritat que quan ho intentes dur a la pràctica en un territori concret, per aconseguir allò que és fonamental per a qualsevol municipi, per a qualsevol ciutat, per a qualsevol barri, que és la cohesió social, això és complicat i llavors ja sabem menys quines coses hem de fer per tal d'aconseguir aquest model intercultural i de bona convivència.

Jo, amb tot això, seria molt humil. Em conformo amb poder tenir uns espais on poder pactar quines són les formes que acceptarem per crear unes noves formes de convivència, que seran diferents a les d'abans, i de mica en mica anar aprenent, abans d'arribar una fractura social que tothom, crec jo, temem, perquè recomposar, trenar i teixir costa molt, i la convivència es una cosa que es guanya dia a dia.

Em situaré a la ciutat de Santa Coloma de Gramanet, tot i que sóc barcelonina de soca-rel, però gairebé

colomenca per treballar allí.

M'agradaria centrar aquesta concreció en alguns principis:

- Com concretem si diem que estem davant d'un fenomen global? Com es concreta en un territori? Per tant, el que és veritat és que el fenomen de la diversitat cultural, el fenomen de la immigració, té un procés de concreció diferent per a cada territori, la qual cosa significa que malgrat haver-hi formes de treballar que seran comuns per a la ciutat de Barcelona i per a altres ciutats, també hi ha moltes diferències, com les que trobem en la pròpia realitat barcelonina.

Així doncs, d'una banda, tenim que el territori ens condiciona moltíssim allò que hem de fer i, d'altra banda, la dinàmica social és molt diferent si hem treballar en un territori on hi ha un coixí social important d'entitats que s'hi preocupen: Càritas, etc. o un territori on la tradició associativa és d'un altre tipus, més gregària, més corporativa, menys solidaria etc. Per tant, tenim dues variables presents que són: les característiques del territori i la dinàmica veïnal que s'estableix a cada lloc, i això a Santa Coloma ho vam tenir present. Què hem de fer amb tot això?

- Segona qüestió, un altre element que entra en joc: un marc legal que ens vinculi a tothom. Deia en Ricard que l'actual Llei d'estrangeria no ens ajuda i, efectivament, jo diria que no ens ajuda gens i que sovint esdevé un obstacle. Però no és només la llei, sinó la pròpia pràctica de la llei que tenint possibilitats

B

64

“

De fet, la immigració s'està produint en uns espais que ja estan ocupats, on ja hi ha gent i, per tant, no hi ha un espai vital per a nous assentaments.

”

de regularització a través del regim general no es duu a la pràctica. Així doncs, no es tracta només de la llei, perquè la llei encara et dóna algunes possibilitats per anar treballant. Després trobem la seva aplicació i decrets posteriors, la qual cosa vol dir que polítiques concretes es concreten en obstacles perquè des del territori puguem establir aquesta cohesió social per tothom desitjada. Per tant, aquest és un altre element present aquí.

- Un nou element -en la línia del que he comentat del marc competencial- és aquest: hi ha diferents responsabilitats segons els diferents nivells del govern i també de les pròpies institucions socials i les pròpies organitzacions. Per tant, aquestes competències confereixen responsabilitats diferents depèn de qui es tracti.
- I finalment, unes polítiques públiques i uns programes que tenen les pròpies entitats.

Situant-nos, aquest seria el marc, a més a més d'allò que ha dit en Ricard. A Santa Coloma ens ha passat el mateix que a Barcelona. Des de fa quatre anys la taxa d'immigració se situava aproximadament en el 3%, però de sobte hem començat a créixer exponencialment i sobretot s'ha acumulat als barris que ja presenten dèficits socials importants. Actualment, segons les xifres del padró, la taxa és d'aproximadament un 10%, però hi ha barris on la densitat és elevadíssima i els percentatges arriben al 20%, fet que complica la cosa.

Un altre element present i que a mi em sembla que s'ha de tenir com a principi, com a referent, és el fet que la immigració que s'està produint actualment tant a Europa com en el nostre cas, s'està donant d'una manera molt diferent a altres processos migratoris, tant després de la Segona Guerra Mundial arreu d'Europa o a la pròpia Catalunya, a Barcelona o a l'àrea metropolitana. De fet, la immigració s'està produint en uns espais que ja estan ocupats, on ja hi ha gent i, per tant, no hi ha un espai vital per a nous assentaments. I aquesta percepció d'estar plens ens crea una sensació d'ofec, de percepció invasora. Quan preguntem a la gent, que ho fem molt sovint (després us explicaré alguna estratègia que penso que pot ser interessant), el primer que diuen és que ens envaeixen. I aquest sentiment d'invasió no és un sentiment abstracte, sinó que és un sentiment real: quan per exemple en una ciutat com Santa Coloma, en un quilòmetre quadrat viu un terç de la població -és a dir, gairebé 40.000 persones- és que la percepció de l'altre, a més a més de desconèixer-lo i de tenir temors i fantasies en relació amb un munt de coses, és que la proximitat és molt dura, molt crua, i la lluita per l'espai molt important.

Vist això, ara em situo a Santa Coloma. Tot i que és un principi general que crec que podem compartir, des del món local hi ha dos opcions i algunes es manifesten d'aquesta manera. És a dir, com que tenim poques competències, com que els recursos no han augmentat, com que tenim un estat del benestar deficitari -perquè aquesta quarta pota que comentava el Ricard, la dels serveis socials, no està desenvolupada-, ens queden dues opcions:

65

“

Volem conviure i volem la cohesió, que es basa en una acció política amb un clar lideratge del municipi.

”

- La primera: vaig fent tot allò que pugui, poquet a poquet. Faig uns programes assistencials, unes quantes subvencions o pactem amb unes entitats, que de vegades han d'assumir molta carrega per culpa de les deficiències públiques. Aquesta és una manera de fer.
- I la segona, és dir: "senyors això és una realitat: o la realitat va al davant nostre o aquests responsables locals s'hi posen al capdavant". I això és una mica el que es va decidir fer a Santa Coloma.

Tenim pocs recursos, som una societat deficitària, no només per la pròpia situació general sinó perquè a sobre no tenim territori i recaptem poc. Tot i això, ens vam posar al capdavant i vam pensar molt bé quin nom li posàvem al projecte: El Pla per a la convivència.

Volem conviure i volem la cohesió, que es basa en una acció política amb un clar lideratge del municipi. Tant és així que el Pla per a la convivència depèn de l'alcalde, i d'ell en depèn una comissionada, que en aquest cas m'ha tocat a mi, que fa un treball del tot transversal. És a dir, no ens situem en el marc de serveis socials o en el marc de tals sistemes, perquè això genera una manera de treballar i el principi sobre el qual s'ha de treballar és el principi de la transversalitat, perquè la immigració -si no la volem considerar com a problema- ha de ser atesa amb la màxima normalitat possible, i des d'aquest principi interdepartamental, aquest principi de compromís social que és el segon element.

Finalment, ens vam plantejar que si havíem de tirar endavant un Pla per a la convivència, això volia dir que l'havíem de construir entre uns quants, com més millor. Vàrem demanar a les entitats socials i econòmiques i a tot aquell que volgués col·laborar, més de 40 entitats, que si ens volien ajudar a pensar junts per construir un projecte per poder-lo aplicar més tard. Algunes d'aquestes entitats avui són aquí: Càritas i SOS Racisme, que avui continuen formant part del Pla.

Hem estat molt de temps pensant, però a la vegada vam decidir que calia pensar i actuar. No podem primer pensar i després d'un any actuar. Hem de fer un pla dinàmic en què el pensament i l'acció s'interrelacionin, i farem allò que podrem en funció de les nostres forces. Per tant, el Pla per a la convivència, avui dia ja aprovat per totes les forces polítiques i amb uns sistemes estables, té bàsicament uns eixos d'actuació molt amplis, tot i que a mi m'agradaria destacar aquells que pel seu caràcter innovador em sembla que us poden resultar més interessants.

Primer: la participació es fonamental. Punt número u: l'Ajuntament lidera, però el compromís és de tots. Segon: som creatius. Ens basem en l'"ensayo-error": si ens equivoquem, n'aprendrem, perquè ningú no en sap. La idea d'aprenentatge és permanent, no només en la pròpia institució local, sinó en la gent amb qui fem pinya. Aprenem veient allò que passa i sempre mirant cap a endavant.

Tercer: no hem d'esperar a consultar les coses a Maria

“

En realitat estem parlant de situacions altament conflictives, tot i que el conflicte no és dolent si s'encara i genera nous dinamismes.

”

ser capaços de prendre decisions. La no-decisió actua en contra: millor una decisió justeta i actuar, que no pas una decisió idíl·lica que vés a saber quan vindrà. Quart: el tipus d'intervenció té diverses característiques: en primer lloc, han de ser intervencions ràpides; en segon lloc, si és possible, han de ser resolutives; i, en tercer lloc, han de ser preventives. Vist això, amb aquests principis s'ha d'arribar a un pacte, útil tant per a la població receptora com per a la població nouvinguda; si no és útil, no serveix.

Què destaquem? Algunes de les coses que entenem que són més importants. En Ricard s'ha referit a dos aspectes: les polítiques d'acollida i les estructures de mediació intercultural. Per ser respectuosa amb el temps, ara m'entretindré en aquest segon aspecte i tot seguit podem aclarir tots els dubtes que tingueu.

Pel que fa a les estructures de la mediació intercultural, vam pensar -i ho dic en plural perquè hi han intervingut molts persones- que aquesta ciutat ha de poder mediar i ha de poder mediar de moltes maneres: d'una manera política, d'una manera tècnica, d'una manera social, des del municipi amb les altres institucions del municipi i amb les entitats, de les entitats amb el municipi, entre entitats i entre persones individuals.

Hem fet un esforç important i avui ja disposem d'unes estructures de mediació integrades per unes 22 persones, que no són noves contractades perquè no hi ha diners. Això vol dir que potser hi ha 6 persones noves en aquest dos últims anys i la resta són persones que, a més a més

de fer la seva feina, s'han preparat per poder mediar en qualsevol situació. A quines hores es fan aquestes mediacions? Les 24 hores del dia, perquè hi ha persones que estan fent mediació a les dues de la matinada.

Aquestes estructures de mediació s'han basat bàsicament en tres espais que creiem que són el moll de l'os, allò que està condicionant fortament aquesta construcció de la convivència desitjada:

- 1.- Els espais públics, places i carrers.
- 2.- Les escales. Com vivim freqüentment amb aquell veí/veïna quan les olors són diferents, les vestimentes són diferents, jo no en sé res de tu ni tu res de mi, no es parla el mateix idioma.
- 3.- Els comerços: el greuge comparatiu: “és que no els cobreu el mateix”.

En realitat estem parlant de situacions altament conflictives, tot i que el conflicte no és dolent si s'encara i genera nous dinamismes. Tanmateix, si el conflicte s'enquista i anem cap a la fractura, és difícil de recompensar. Així doncs, cal que treballem des de la idea de conflicte. De com el conflicte pot aparèixer, però també com pot ser pactat, resolt... i com superar la diferència i generar nous dinamisme que ens serveixin per a noves accions de caràcter preventiu per tal de fomentar la convivència.

Què passa? A partir de la creació de petites comissions de convivència als barris on hi ha comerciants, associacions de veïns, entitats del territori, professionals

“

Un aspecte a destacar és que a l'hora d'estudiar com dur a terme la mediació, al darrera sorgeixen estratègies de treball en comú.

”

i individus que tenen ganes de treballar-hi, el que fem és plantejar damunt d'una taula els problemes per trobar-hi solucions. Comptem amb les associacions d'immigrants -de les quals se n'han creat vuit en els últims anys-, perquè tot i que entenem que de mica en mica s'han d'anar integrant a les estructures normalitzades, prèviament, per a poder fer el seu procés migratori, i el seu procés d'identificació i d'integració han de passar per un associacionisme propi. En total hi ha vuit associacions que procurem que sempre siguin presents a l'hora de prendre decisions, atesos els problemes que se'ns plantegen: cerquem de dur a terme actuacions immediates per trobar solucions a problemes d'amuntaments i de cuina.

Per exemple, l'any passat es van fer gairebé 400 mediacions. L'any 2002 es van poder resoldre gairebé totes, tret de 6, que presentaven un caràcter molt conflictiu i algunes de les quals encara s'estan treballant. Ja ho sabem, a l'hora de resoldre mediacions no tot són flors violes, sinó que la diferencia existeix i l'hem de treballar.

Un aspecte a destacar és que a l'hora d'estudiar com dur a terme la mediació, al darrera sorgeixen estratègies de treball en comú. Un altre aspecte que considerem important perquè ens va donar bons resultats va ser pensar com poder reconvertir-ho en valors, com poder donar-li una potencialitat... I a partir d'aquí ha anat sorgint que anomenen "una xarxa de transmissió de valors".

Què es la xarxa de transmissió de valors? Quan a partir d'una situació concreta el peixater o la peixatera, el senyor

que té la botiga del tot a cent, el senyor de la sabateria, el veí del 12è vénen a veure'ns perquè els interessa o perquè han tingut algun conflicte, els demanem: "Vols formar part de la xarxa? Ens vol ajudar a construir la xarxa i a donar missatges en positiu?" Molts ens diuen que sí, que volen construir convivència. Comptat i debatut, hi ha unes 50 persones. Insisteixo que ens centrem en un territori d'un quilòmetre quadrat, on centrem prioritàriament bona part de les accions, malgrat actuar a tota la ciutat. Per tant, tenim també aquest treball de valors a la pròpia comunitat, dins la dinàmica veïnal a la qual abans m'hi he referit.

Per acabar, com que creiem que cercar solucions per com viure als espais públics, com treballar valors de civisme, com pactar les relacions veïnals... ens sembla del tot necessari, a proposta d'un grup de veïns, nous i no nous, ens hem plantejat d'editar una guia per a la convivència. De moment, no n'hem fet encara propaganda perquè creiem que primer ho hem d'aplicar, si ens dóna bon resultat, ho compartirem amb tothom, perquè de fet es tracta d'anar aprenent els uns dels altres. D'entrada, la guia -en diferents idiomes- s'està repartint pels comerços i a tots els pisos de la ciutat.

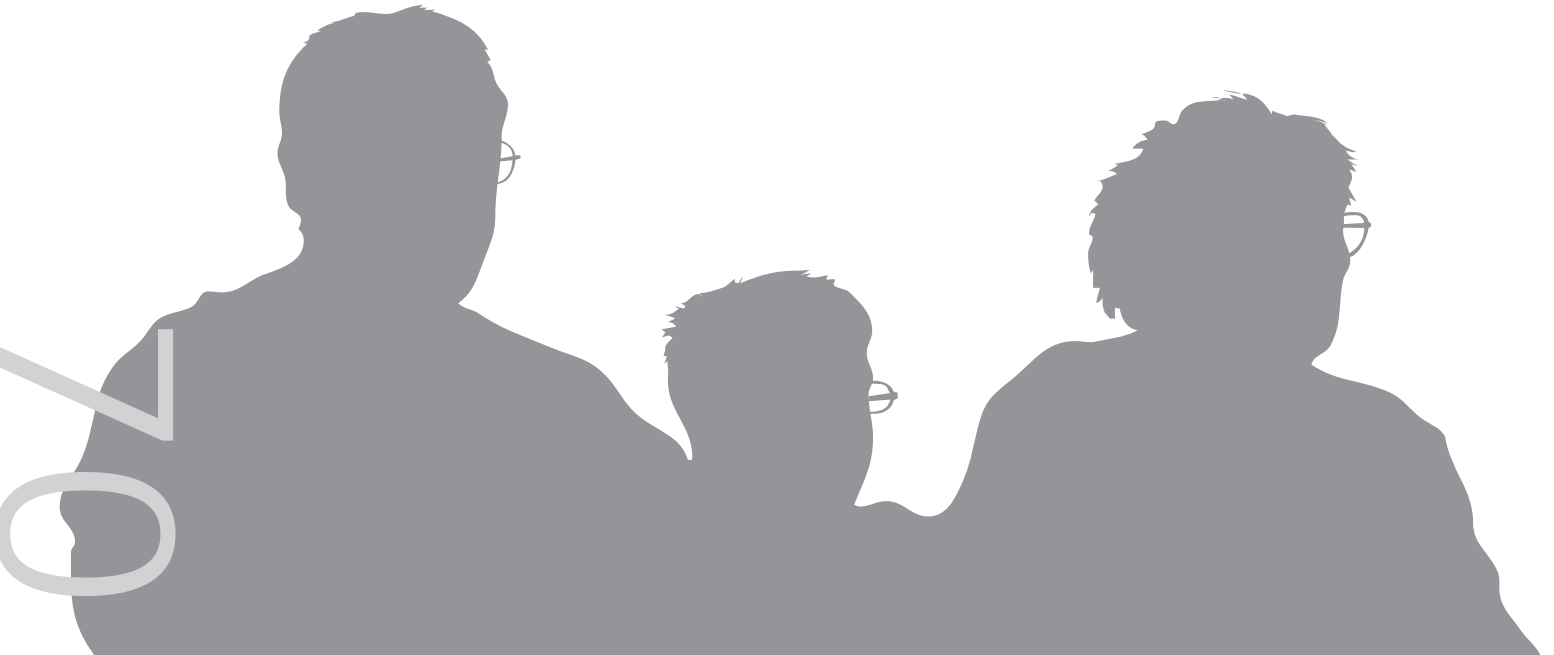
A banda dels equips de mediadors, també tenim dotze entrevistadors de diverses nacionalitats que amb la guia (que inclou una presentació de l'alcalde) cerquen un espai d'entrevista per poder parlar de la diferencia i detectar possibles conflictes. De fet, fem un treball preventiu i d'apropament cultural que per força, tard

o d'hora, deriva en nous projectes. En aquests moments -i el moment és molt crític- hem fet unes 4.000 entrevistes: un 5% dels entrevistats han rebutjat fer l'entrevista (“no m’interessa”, “això és un desgavell”, “no volem aquesta gent”) i un 20% s’ha mostrat clarament contrari a construir una nova convivència. A la resta de la gent li demanem: “Per què no ens ho mirem?, Per què no en parlem?, Perquè no ho posem a l’escala?, Per què no diem la veritat?, Per què no ens apropem?”. Més del 70% de les entrevistes donen uns resultats clarament extraordinaris.

A finals d’any, haurem visitat 10.000 pisos i tots els comerços de la ciutat, i esperem poder continuar treballant-hi.

Moltes gràcies.

P5

Immigració: repensant les polítiques socials

Taula rodona al Centre Passatge | 11 de juny de 2003

► **Elisenda Ortega**, Cap de Territori de Casc Antic, Barcelona

Bona tarda i moltes gràcies per la vostra invitació a participar en aquesta taula rodona.

A mi m'agradaria fer un discurs diferent, més des de la concreció i des del serveis socials. S'ha parlat del marc teòric general, de convivència... i jo volia explicar-vos una mica quina és la situació i com la vivim els professionals dels centres servies socials i, en concret, de Ciutat Vella.

El que jo he preparat parteix d'un treball que es va fer l'any passat, quan es van reunir professionals dels cinc centres de serveis socials per tal de veure de quina manera podien contribuir a aquests centres poguessin fer front, de la millor manera possible, als problemes que suposa la immigració i les demandes de la població immigrant que arriba als centres de serveis socials.

El primer que cal constatar, tal i com ja ha dit en Ricard Gomà, és que el nostre sistema de serveis socials és un sistema poc desenvolupat respecte al d'altres països d'Europa, amb unes prestacions reduïdes i que cobreixen una franja de població determinada, i als quals encara els queda molt per poder dir que són universals - concepte introduït per en Ricard-. Com no tenim, com no és possible aquesta universalització dels serveis socials, és evident que ens trobem amb problemes, tant per atendre els autòctons com els immigrants, si bé en els cas d'aquests últims els problemes acostumen a agreujar-se una mica més.

A més a més, és un sistema al qual li costa adaptar-se

i donar resposta a les noves situacions; des del meu punt de vista, parlant des de Ciutat Vella, fa molts anys que la immigració és per tota la ciutat en general i, en canvi, sembla que al sistema li costa fer front a les noves necessitats i demandes.

Us comento ara algunes dades d'aquest treball:

Actualment, a Ciutat Vella, hi tenim un 34'7 % de població immigrada i, al 2001, estàvem al 18'2 %, tot i que en certes zones de Ciutat Vella aquest percentatge és molt variable.

Ciutat Vella inclou: Barceloneta, Gòtic, Raval i Casc Antic; penseu que al barri del Raval hi ha un 47% de població immigrant, gairebé un 50%, i és una zona molt petita i determinada, però on es concentra un gran nombre de població immigrant. Per què s'hi concentra aquesta població? Principalment per l'habitatge, habitatges vells i petits que son més barats, i a més aquí també hi ha relloguer. I per últim, com Ciutat Vella porta molts anys acollint immigrants, molts d'ells vénen perquè part dels seus familiars o coneguts viuen en aquest districte.

Alguns immigrants vénen per després refer la seva situació i posteriorment marxar a viure a un altre barri o població, on podran tenir millors condicions de treball, habitatge, etc., tot i que de vegades alguns d'ells vénen per residir per sempre en aquest barri.

Quant a nacionalitats, per fer-nos-en una idea, a Barcelona, tot i la diversitat existent, en aquests moments

“

En els darrers anys, tal i com evidencien les xifres, als centres de serveis socials han augmentat les demandes de la població immigrant i, principalment, les demandes de les dones immigrants.

”

les tres nacionalitats amb més percentatges són l'equatoriana, la colombiana i la marroquina. A Ciutat Vella, això canvia, ja que la nacionalitat predominant és la paquistanesa, seguida de la marroquina i, en tercer lloc, la filipina.

Tal i com comentava abans l'Esperança, amb aquestes dades es veuen les diferències entre els territoris. Això pressuposa que, a Barcelona, un 53% dels immigrants són homes i un 47% dones; la immigració femenina està creixent i aquest és un factor important a l'hora de planificar les polítiques socials; a més a més, és possible que en el futur la població femenina iguali a la masculina, i fins i tot la superi.

En relació amb Ciutat Vella, aquestes dades canvien, ja que hi trobem més homes (61,3%) que no pas dones immigrades (38,7%). Això és degut al fet que la principal nacionalitat és la paquistanesa, caracteritzada per ser una nacionalitat d'immigració bàsicament masculina. Cada nacionalitat té la seva forma d'immigrar: hi ha nacionalitats bàsicament femenines -com la colombiana o la dominicana-, altres fonamentalment masculines -com la paquistanesa o la marroquina-, i d'altres en evolució -ara ja estan arribant moltes dones totes soles del Marroc-.

Quant a les tendències que estem constatant, crida l'atenció el fet que hi hagi un augment de la immigració femenina en general, amb un augment molt gran de la immigració llatina (tant d'Equador, Colòmbia com d'Argentina -la immigració argentina ha augmentat molt

en els darrers dos anys a causa de la crisi d'aquest país- i també s'ha notat una mica la immigració xilena), i també està augmentat la immigració paquistanesa, concentrada bàsicament a Ciutat Vella.

En els darrers anys, tal i com evidencien les xifres, als centres de serveis socials han augmentat les demandes de la població immigrant i, principalment, les demandes de les dones immigrants. Qui més s'adreça a fer demandes als centres de serveis socials són majoritàriament les dones, tant pel que fa a la població autòctona com a la immigrada, amb més d'un 60%.

Les demandes principals són d'ajuts econòmics, de treball i d'habitatge. Actualment, el problema més gran que tenim tant per als autòctons com per als immigrants és el tema de l'habitatge pels alts preus de mercat; això es nota molt en les persones immigrades davant temes de relloguer o d'amuntegaments.

Referent al que podríem anomenar "nous problemes", ens trobem dones totes soles amb càrregues familiars, separacions matrimonials, abandonaments, o bé dones que migren soles i després fan el reagrupament familiar dels fills.

Ens trobem davant la necessitat d'un recurs, d'un espai, d'un equipament on poder deixar els fills a qualsevol hora del dia, mentre les dones immigrants estan fent feines de servei domèstic, de neteja a hores a la nit, a la matinada o els dissabte i diumenges. Nosaltres no estem encara preparats per a donar resposta a aquestes

“

”

Als centres de serveis socials es produeix un cert conflicte entre la població autòctona i les persones immigrants. Sense ser alarmista, en aquest sentit és ben cert i constatable diàriament que la baralla pels recursos escassos queda reflectida en frases com ara: “todo se lo dáis a los moros”, o l'encara més popular: “a mi no me das nada porque soy moro.”

demandes, ja que no tenim pensats els serveis per a aquest tipus de necessitats. Ara tenim l'obligació d'anar pensant en aquestes noves necessitats i intentar ajustar-hi els nostres serveis.

També trobem famílies que porten temps vivint aquí, que treballen, que tenen un ingressos fixos i, en canvi, tenen moltíssimes dificultats per poder accedir a un habitatge per qüestions racistes, perquè hi ha molts propietaris que diuen que si hi ha un familiar immigrant al seu habitatge, el valor de la propietat es devaluarà i, consegüentment, es neguen a llogar els seus habitatges a immigrants. En aquest sentit penso que l'Administració tenim la responsabilitat de donar un suport en aquests casos, de defensar aquestes persones, ja que si hi ha uns ingressos fixos i poden perfectament pagar aquest lloguer, és un cas clar de conculcació dels drets fonamentals.

Ens trobem també amb dones embarassades sense habitatge, amb moltes dificultats perquè es troben soles. Trobem, també, sobretot en el cas de les dones, trastorns depressius i d'ansietat per haver deixat els seus fills i la seva família al país d'origen. Tota la família depèn dels seus ingressos, fet que li crea una preocupació tan gran que de vegades deriva en trastorns depressius i d'ansietat. Tenim problemes per a dur a terme el reagrupament familiar, per tal com depèn de la subdelegació del govern, que la dona quan la dona, sense tenir en compte si el curs ha començat o si ha de començar, etc. Hi ha molts reagrupaments familiars que es fan a meitat de curs o a final, i els fills tenen diverses dificultats com ara, per

exemple, accedir a places o a beques de menjador. També hi ha altres necessitats, com ara les que fan referència a problemàtiques amb fills adolescents: embarassos no desitjats, actituds predelinquents, incloent-hi algun tema de bandes juvenils que funcionen al seu país d'origen i que es reproduïxen aquí. Per acabar, també caldria esmentar alguns casos de maltractaments i d'alcoholisme.

Als centres de serveis socials es produeix un cert conflicte entre la població autòctona i les persones immigrants. Sense ser alarmista, en aquest sentit és ben cert i constatable diàriament que la baralla pels recursos escassos queda reflectida en frases com ara: “todo se lo dáis a los moros”, o l'encara més popular: “a mi no me das nada porque soy moro.”

Després tenim el problema de no poder oferir determinats recursos a aquelles persones que no estan regularitzades, fet que suposa un problema greu. Hi ha gent que no té papers i, per tant, no pot accedir a molts dels recursos; sí que poden accedir als ajuts dels municipis, però a totes aquelles ajudes que suposen prestacions periòdiques -com el PIRMI, pensions no contributives (PNC), etc.- no s'hi pot accedir sense estar regularitzat i, en molts casos, se'ls demana uns certs anys d'empadronament a Catalunya o a l'Estat espanyol. Depenent de la prestació, es demana un any de residència a Catalunya de manera regularitzada en el cas del PIRMI, 5 anys de viure a l'Estat espanyol en el cas de la PNC per invalidesa, o 10 anys per a la jubilació, són requisits difícils de

3

“

Caldria impulsar nous recursos i/o reconvertir alguns dels existents, com ara el tema de residències d'estada temporal per a dones amb càrregues familiars amb nens petits, o el tema de pisos compartits.

”

aquest tipus de prestacions s'haurien de redefinir, estudiar els requisits i suprimir els que impedeixen l'accés a les persones immigrades. Em sembla que això és indispensable que es faci.

Caldria impulsar nous recursos i/o reconvertir alguns dels existents, com ara el tema de residències d'estada temporal per a dones amb càrregues familiars amb nens petits, o el tema de pisos compartits on hi hagi la possibilitat de compartir habitatges en condicions i no haver de recórrer al lloguer d'habitacions que, moltes vegades, han de pagar per a emprar altres serveis com ara fer servir la dutxa, etc.

Altres temes d'interès que actualment també estan pendents serien el de les llars d'infants, en el sentit que fossin accessibles fora del temps de matriculació i en horaris especials, i de l'accés als menjadors escolars un cop ja s'ha iniciat el curs.

Referent a les coses que es fan bé al districte de Ciutat Vella, on fa molts anys que estem treballant amb immigrants, cal fer esment als serveis de traducció, tant a serveis socials com a l'oficina d'atenció al ciutadà. La mediació, que voldríem fer-la millor i potser amb més recursos dels que tenim, tot i que hi ha experiències interessants en aquest sentit, com ara la mesquita del carrer Hospital, on es va fer una mediació amb els veïns per tal d'arribar a acord tant pel que fa a l'ús de l'escala, com de cuinar o no, dels horaris, etc. Hi ha també un servei d'educadors de carrer, un servei de llengua, una plataforma de la llengua -formada per entitats,

associacions i el consorci de normalització lingüística- que s'encarrega de tot el tema de les classes de llengua. En aquest sentit, a Ciutat Vella, malgrat haver-hi molta immigració, hi ha moltes entitats que s'hi dediquen des de fa molts anys i, tal i com ha dit l'Esperança, moltes entitats han estat les primeres a oferir classes de català i castellà per a les persones immigrades, i ofereixen molts dels serveis que són tan necessaris.

Allò que sí que crec és que l'associacionisme entre les persones immigrades és encara baix, hi ha poques associacions d'immigrants en relació amb el volum de població immigrada existent, i crec que això és una mancança perquè sempre és bo tenir interlocutors a nivell d'associacions, és bo que defensin els seus drets i que canviïn i millorin les coses, i és indispensable que es vagin organitzant.

Ara bé, potser el tema de l'habitatge és el que més ens sorprèn i ens sorprèn perquè s'ha convertit en un element d'exclusió: qui té un habitatge està inclòs i qui no en té, en resta exclòs. També cal dir que, pel que fa a l'accés a l'habitatge públic, hi ha moltes restriccions: s'haurien de redefinir els criteris i requisits per a accedir a l'habitatge públic. En concret, per a la promoció que s'ha fet des de l'Ajuntament per a apartaments de gent gran es demanaven 5 anys d'empadronament a la ciutat. En general, per al tema d'habitatge públic es demanen 5 o més anys d'empadronament certificat i continuat.

En aquest sentit crec que cal canviar, millorar la política d'habitatge públic, tant a Barcelona com a altres

“

Cal adequar els recursos a les noves necessitats i realitats que han anat sorgint en els darrers anys. També cal un augment de recursos, tant a nivell de prestacions com a nivell de recursos humans i econòmics.

”

poblacions. De fet, ha estat un dels grans temes de la campanya electoral i espero que finalment s'avanci en aquest sentit. Si no hi ha una oferta d'habitatge públic contundent és evident que el tema de l'habitatge acabarà sent un entrebanc absolut i no únicament per als immigrants .

Pel que fa a les conclusions, només voldria dir que caldria definir quina és l'atenció que cal dispensar a les persones no regularitzades, ja que cada professional fa el que bonament pot, però no queda gens clar quin és el tipus d'atenció que s'ha de fer perquè la Llei d'estrangeria, com ja han apuntat els meus companys, és molt restrictiva i en aquest sentit moltes vegades s'ignora o no existeixen aquells que no estan regularitzats, qui probablement són els que tenen més necessitats de determinats serveis i recursos.

Cal adequar els recursos a les noves necessitats i realitats que han anat sorgint en els darrers anys. També cal un augment de recursos, tant a nivell de prestacions com a nivell de recursos humans i econòmics. Crec que s'han d'universalitzar aquests serveis socials, perquè no potser que hi hagi tants pocs recursos per a tanta població. També s'han de revisar els requisits d'accés a determinades prestacions.

També vull dir-vos que l'Ajuntament de Barcelona té un Pla Municipal d'Immigració, aprovat al desembre de 2002, que contempla, entre altres, un pla d'acollida i un pla de mediació. Moltes de les coses que s'han fet a Ciutat Vella estan recollides en aquest Pla Municipal, on

es parla específicament de fer un pla d'atenció a la dona immigrant com a eix de la família, d'un observatori permanent de la immigració. Ara potser caldria concretar aquest pla en accions i recursos concrets.

Moltes gràcies.

Reformulant la ciutadania: un repte per a la convivència

Taula rodona al Pati Manning | 18 d'octubre de 2003

► **Toni Comín**, Professor de Filosofia Social ESADE

Bona tarda i moltes gràcies a la FCVS i a SOS Racisme per la invitació a participar en aquesta taula rodona.

Jo voldria començar, ni que sembli una formalitat, fent una disculpa perquè quan em van convidar a participar jo era reticent, perquè no em veig gens especialista, ni des del punt de vista teòric ni en quant a experiència pràctica, en temes d'immigració. Per tant, ja anticipo que la meua no és una veu autoritzada en cap dels sentits per parlar d'aquests temes.

Jo, quan parlem d'immigració, crec que sempre hauríem de començar recordant que el dret més important que se'ls nega als immigrants és el dret a quedar-se a casa seva, la qual cosa no vol dir que no tinguin el dret a venir, però és una reflexió que encara que la sapiguem, normalment l'oblidem. Al llarg de la taula parlarem de drets, de drets socials, polítics i econòmics que es neguen als immigrants quan vénen aquí, però hi ha un dret previ, i insisteixo que no és incompatible amb el dret a venir aquí, que és el dret a viure al seu país en circumstàncies dignes.

Faig aquesta reflexió perquè la vaig aprendre en un seminari, precisament amb immigrants, en què manifestaven que la llibertat que més valoraven és la llibertat de poder quedar-se a casa seva, recordant sempre que el procés de la immigració, en els casos de la immigració, és un procés per motius econòmics, conseqüència d'un constrenyiment objectiu per les condicions dels països dels que provenen.

Seguint en aquesta línia, voldria palesar el fet de la contradicció flagrant que representa la globalització econòmica, que en molts casos incrementa les desigualtats precisament on hi ha fronteres nord-sud, tot i que els països de la riba sud del Mediterrani hagin tingut un creixement econòmic positiu en els últims anys. Tanmateix, tot i que s'hauria de veure cas per cas, és evident que no n'hi ha prou per disminuir la divergència econòmica i social que hi ha entre ells i nosaltres (divergència que en els últims anys ha augmentat).

Si miressin les series de creixement del PIB per càpita, fent-ho com ho farien a les universitats, veuríem com ha anat avançat el PIB per càpita d'Algèria, Tunis, Marroc etc. els últims quinze anys i com ha avançat de França, Espanya, Itàlia i Portugal; veuríem com les desigualtats creixen; i, si ens fixéssim en el cas de Mèxic i els Estats Units, observariem que passa exactament el mateix. Així doncs, ens trobem davant d'una contradicció entre aquesta globalització econòmica, que en aquest sentit incrementa les desigualtats nord-sud, i la globalització mediàtica, que fa que cada vegada més aquestes societats siguin conscients que aquestes dues velocitats potencien l'augment de les divergències econòmiques i de desenvolupament.

Els que hàgiu estat al Marroc ja ho sabreu, tot i que sempre ho explico perquè és tracta d'una imatge molt gràfica. De la mateixa manera que als poblets de les zones rurals, hi manca de tot, mai hi manca una parabòlica, allò que mai manca gairebé enlloc és l'antena

“

Els immigrants ens estan proporcionant mà d'obra per a uns tipus de feines que els nacionals difícilment volem fer; per tant, són condició necessària per al creixement econòmic que estem vivint les societats europees -i l'espanyola, entre elles-.

”

parabòlica. Fins i tot hi ha llocs on no hi ha electricitat, però si que hi ha antena parabòlica (de fet, encara no entenc exactament com deu funcionar). La imatge és gairebé d'humor negre.

Així doncs, un cop dit això, em sembla que no hem de deslligar mai la reflexió sobre la immigració i la integració dels immigrants amb la reflexió sobre les reformes de l'economia mundial per garantir el dret dels immigrants a quedar-se a casa seva. Tot i que ja s'ha dit moltes vegades, sóc dels que crec que s'ha de tornar a insistir en el fet que les polítiques d'immigració han d'anar de la mà de les polítiques de desenvolupament, i que no es poden pensar les unes sense les altres.

Tot seguit, passem a veure quines són les conseqüències d'aquesta immigració, un cop ja instal·lada arriba a casa nostra, sobretot per respondre un interrogant que crec que és fàcil de respondre: per a nosaltres, la immigració és un repte social o és un repte cultural? A mi em sembla que hi ha una aproximació deficitàriament democràtica, conservadora, que tendeix a presentar la immigració com un repte cultural, com un conflicte cultural al qual cal donar resposta en clau cultural. Hi ha una altra aproximació democràtica, més pulcrament democràtica, més progressista, que tendeix a entendre la immigració com un problema, com un repte social al qual cal donar resposta des d'aquesta perspectiva.

Abans de tot, tot i repetir-ho una vegada més, voldria apuntar que mentre a casa nostra hi hagi creixement econòmic, continuaran arribant-hi immigrants, essent

aquesta una tendència històrica comprovable al llarg dels segles. Els immigrants ens estan proporcionant mà d'obra per a uns tipus de feines que els nacionals difícilment volem fer; per tant, són condició necessària per al creixement econòmic que estem vivint les societats europees -i l'espanyola, entre elles-. Conseqüència econòmica bàsica de la immigració.

Una conseqüència social de la immigració: més competència en el cas dels serveis socials, pensats per garantir els drets socials dels ciutadans i dels residents. Tot això en un context, en el cas d'Espanya, de reducció de la despesa social, en un context en què el dèficit zero es converteix en l'excusa per reduir o per congelar la despesa social. Tot plegat, significa més competència per a uns recursos socials escassos i aquest és, com molt bé sabem, un dels caldos de cultiu de les actituds xenòfobes -no sé si el més important o no, perquè caldria tenir dades a sobre la taula, però jo intuïtivament m'imagino que sí-. Evidentment, ben pensat, qui està competint pels recursos socials escassos amb els nousvinguts, amb els immigrants, són les capes més dèbils de la nostra societat.

Sabem que el gran paradigma per explicar aquest conflicte és el que va passar a França al llarg dels anys 90. La regió de Marsella, una regió on, per anar a la dada més estrident, es va passar d'una majoria electoral tradicionalment d'esquerres i amb un pes important del partit comunista, a una majoria electoral amb un pes molt important de la ultradreta, que havia fet el

“

L'escenari de la xenofòbia, que jo sempre crec que encobreix no pas una fòbia al diferent culturalment, sinó una fòbia al pobre.

”

discurs xenòfob. Vull pensar que a Catalunya no ens trobem en una situació que ens aproximí a la situació de França durant els anys 90, però sí que és cert que a Catalunya s'ha treballat força en el següent sentit: poc països d'Europa, i això els especialistes ho sabreu millor, han tingut un increment tant veloç de la immigració com el nostre. Aquí, el percentatge d'immigrants no és molt més gran que a la majoria de regions d'Europa, en absolut, però tanmateix sí que existeix una diferència en el cas del procés català -i parlo de Catalunya perquè són les dades que conec una mica millor-: es tracta del breu període en què s'ha passat d'una immigració baixíssima, al percentatge que tenim en aquests moments.

Ara m'agradaria posar sobre la taula algunes dades molt recents vinculades a la vida política de casa nostra: el segon partit més votat a Nou Barris en aquestes darreres eleccions municipals va ser el Partit Popular. Amb aquesta afirmació no pretenc electoralitzar en absolut el debat, però tothom sabem que el Partit Popular va fer una campanya electoral amb un format que tendeix a fer-nos imaginar que van convertir la immigració en el discurs clau en aquells barris, uns actes més aviat a porta tancada que no pas amb periodistes, etc. No es tracta de dramatitzar, senzillament es tracta de saber fer el diagnòstic i veure quina és la situació ara mateix.

Fins ara he parlat de les conseqüències socials. Si entrem en el tema de les conseqüències culturals, aviat ens adonarem que són la segona derivada del problema

però no pas la primera, perquè la primera derivada del problema és com garantir uns recursos socials suficients que no generin la competència entre els barris, en una situació social més dèbil, entre les poblacions tradicionals d'aquests barris -en el cas de Catalunya, com molt bé sabem, provinents de la primera immigració dels anys seixanta- i els nous immigrants.

Em sembla que en el tema de les conseqüències culturals de la immigració ens podem imaginar tres escenaris:

- el primer és l'escenari de la xenofòbia, que jo sempre crec que encobreix no pas una fòbia al diferent culturalment, sinó una fòbia al pobre.
- el segon escenari és el que jo anomeno el multiculturalisme no democràtic. Per dir-ho d'alguna manera, l'escenari en què en nom de la identitat cultural dels nousvinguts s'hagi de respectar absolutament qualsevol tipus de pràctica. A mi, aquest fet, em sembla que seria perillós, perquè seria donar arguments per a fer polítiques directa o implícitament restrictives dels drets dels immigrants, polítiques directa o implícitament xenòfobes; és a dir, en nom del respecte a la identitat cultural no hem de deixar de defensar els drets cívics, sobretot, i certs drets polítics.

Per entendre-ho millor, ens hauríem de fixar en quina és la política democràtica cap a la immigració: garantir els drets socials dels immigrants, garantir els drets polítics dels immigrants i, molt especialment, el dret a

“

De la mateixa manera que garantim els drets socials, econòmics, cívics i polítics i els drets a la identitat cultural i a la diferència, també s'ha d'atendre el deure de qualsevol ciutadà a respectar aquests drets de la resta de ciutadans.

”

vot. El tema del dret a vot dels immigrants hauria de ser un dels debats habituals en la societat catalana en aquests moments. És evident que si volem preservar la qualitat mínima d'una societat democràtica hem de vincular el dret a vot a la residència, no a la identitat, que al cap i a la fi es troba, moltes vegades, a l'arrel de la nacionalitat.

De la mateixa manera que garantim els drets socials, econòmics, cívics i polítics i els drets a la identitat cultural i a la diferència, també s'ha d'atendre el deure de qualsevol ciutadà a respectar aquests drets de la resta de ciutadans. Això ho dic perquè si es en nom de la constitució que oferim serveis socials a la immigració, que defensem el dret a la identitat cultural dels immigrants, de vegades també podria passar que en nom de la immigració ens trobéssim en una situació de conflicte. Existeix la voluntat per part d'alguns grups d'immigrants de seguir pràctiques derivades de la seva tradició cultural que per a les nostres societats no són prou respectuoses amb els principis democràtics. Això ho dic en el sentit de no escamotejar aquestes situacions, perquè el conflicte pot ser en relació amb els propis col·lectius d'immigrants. De totes maneres, aquest seria un problema secundari a l'hora de pensar en la immigració. De fet, el problema principal no és vel, tot i que no dic que no sigui un problema ni dic que la resposta sigui òbvia, però en tot cas allò que és realment preocupant és que convertim en centre del debat sobre la immigració el problema del vel.

- el tercer escenari seria el del multiculturalisme democràtic, el de la interculturalitat democràtica, que només es diferencien l'un de l'altre en el sentit que la

interculturalitat també és capaç, si s'escau, d'entrar en conflicte, amb els col·lectius d'immigrants, perquè en nom de la seva integració també es poden exigir deures, com en nom de la seva integració ens exigim deures a nosaltres.

M'agradaria que coincidíssim amb la següent tesi: entre dos països igualment democràtics, entre dos països pulcrament democràtics, trobo que és més avançat aquell país on hi ha un pluralisme cultural que no pas aquell país on no hi ha pluralisme cultural. Es troba en un estadi més amunt en democràcia aquell país que ha de resoldre el repte de la convivència entre identitats culturals diferents, partint de la base de drets socials i polítics iguals. El repte és social, és garantir aquests drets econòmics i socials, perquè quan aquest drets estan garantits, quan els recursos públics no són escassos, és molt més senzill, òbviament, incorporar una dinàmica de convivència entre ciutadans d'identitats diferents.

Per acabar, m'agradaria subratllar dues de les idees que ja he avançat:

- d'una banda, la importància de vincular el tema de la immigració a les polítiques de cooperació. En aquest sentit, permeteu-me que faci una cita del president Pujol, que em sembla molt pedagògica. En Jordi Pujol diu: “jo no vull anar al Marroc, perquè quan hi vaig els he de dir que no a tot, els de dir que no vull taronges perquè tenim una política agrícola comuna que impedeix que ens les exportin;

“

Els europeus no estem fent un pla Marshall amb el sud del Mediterrani.

”

els he de dir que no els podem donar cap ajuda per al desenvolupament perquè si mirem el percentatge d'ajuda que estem donant és ínfim; els he de dir que tampoc podem invertir-hi perquè amb la inversió estrangera provenint de Catalunya i del nord d'Europa no n'hi ha prou per a fer el desenvolupament. És a dir, els europeus no estem fent un pla Marshall amb el sud del Mediterrani. També els he de dir que de la mateixa manera que els dic que no a les taronges, no a les ajudes, no a la inversió estrangera, que són estratègies de desenvolupament, també els dic que no vull immigrants. Jo, per a anar a prendre el pèl a algú, prefereixo no anar-hi.” Em sembla que és una bona manera de resumir el problema.

- d'altra banda, hi ha una altra idea vinculada a allò que he esmentat al principi en relació amb la previsibilitat de la immigració vinculada al nostre creixement econòmic. Jo diria, i no sóc en absolut cap especialista, que el principal dèficit de la política del govern de Madrid en relació amb la immigració és la política de contingents. No ajustar els contingents a les necessitats objectives de la economia espanyola és una provocació, és provocar que vinguin immigrants il·legals, perquè el factor d'atracció existeix, i sabem que el factor d'atracció és el creixement econòmic, no pas el fet que la llei sigui més o menys moderada.

L'únic factor d'atracció existent és el creixement econòmic i és calculable, amb una certa exactitud, quines són les necessitats de mà d'obra d'una economia

en creixement. En aquest sentit, jo diria que en qualsevol democràcia hauria d'estar prohibit no tenir una política de contingents establerta d'acord amb el criteri de creixement econòmic. Arribats fins a aquí és quan entrem en aquella sospita que ens porta a pensar fins a quin punt la immigració il·legal no és el gran negoci d'una dreta que amb això aconsegueix salaris mes baixos i aconsegueix guanyar vots -per tant, ho aconsegueix tot-.

En aquest sentit, em sembla que es tracta d'una política progressista, per dir-ho a efectes de provocació, contra la immigració il·legal. La lluita pels contingents reals, per cercar una immigració legal i ordenada, significa fer una política de contingents realista. I, precisament, a mi em sembla que aquesta és la principal contradicció.

Moltes gràcies.

Reformulant la ciutadania: un repte per a la convivència

Taula rodona al Pati Manning | 18 d'octubre de 2003

► José Mª Ridaó, Diplomàtic

En primer lloc, molts gràcies per haver-me convidat a participar en aquest debat.

M'agradaria poder reprendre el fil a partir del punt en què en Toni ha deixat la seva exposició referent a la qüestió dels contingents, perquè em sembla que és un dels elements essencials i que, a més, ens podria apropar fins al punt que pensava desenvolupar aquesta tarda.

Estic del tot d'acord amb Toni sobre la idea que en un sistema democràtic resulta força difícil poder sostenir la idea dels contingents. Tanmateix, més enllà dels arguments que ha donat, per a mi n'hi ha un de fonamental: si autors com ara Poppe, Hayec o Berlín (com els grans autors que avui s'esmenten i segons el meu parer es fa usurpant-los de la gran corrent del pensament liberal i tolerant per part dels neoconservadors que prefereixen anomenar-se neoliberals sens cap mena de propietat) el que fan és criticar el sistema soviètic i el sistema del socialisme real a patir de la base que la planificació econòmica és impossible de contenir dins d'un sistema democràtic, quan fa referència a l'intercanvi de béns i serveis, aquest mateix argument es pot aplicar al mercat laboral de treball.

És a dir, d'igual manera que era absurda la pretensió de l'ortodòxia i de la jerarquia soviètica a Moscou de demanar: ¿Quants anoracs necessita la població soviètica per passar l'hivern? 14 milions, deien. ¿Quants en produeixen les fàbriques soviètiques? Set milions. ¿Quants se n'han d'importar? Set milions. La realitat, però, i això ho sap qualsevol persona que hagi tingut l'oportunitat

d'anar a Moscou o viure-hi, és que al final sobraven anoracs o en mancaven i, normalment, tothom acabava indiscutiblement patint fred.

Doncs bé, aquesta incapacitat de l'Estat per gestionar fins al darrer element, fins a substituir els mecanismes normals de distribució fins als darrers detalls, sens dubte, opera en els béns i serveis, en el comerç, de la mateixa manera que opera exactament igual en les quotes per a immigrants. Tot plegat, no es tracta d'un qüestió teòrica, sinó que fa relativament ben poc, crec que va ser durant la darrera campanya de la recollida de la maduixa, ens vam trobar desenes, centenars de marroquins deambulant per la província de Huelva perquè les persones que es dediquen al conreu de la maduixa s'havien decantat per importar dones; això sí, dels països de l'Est, que segons el seu parer eren més integrables que els marroquins. Així doncs, no és únicament una qüestió que es relaciona amb els arguments que ha esmentat en Toni, sinó que crec que es tracta d'un dels vells temes del pensament liberal: la idea que la societat ha d'arribar a una certa autoregulació en el si de lleis ben fetes, de lleis ben organitzades.

Perquè, en definitiva, quan parlem d'immigració, i aquí ho enllaço amb allò que volia explicar aquesta tarda, en el fons ens estem referint als principis liberals de la nostra societat. A mi em sembla que hi ha un desprestigi de la concepció liberal justament perquè hi ha hagut una usurpació del pensament liberal per part d'aquells que de fet són conservadors o neoconservadors. El

“

Hi va haver una agressió, que en primer terme va ser l'agressió totalitària, l'agressió que ve des del socialisme real, des de l'estalinisme i que, d'altra banda, ve també des del nazisme i els feixismes europeus, que és una agressió que allò que fa és hipertrofiar l'espai públic.

”

fonament del principi liberal és el fonament que es repeteix a la Il·lustració, que es repeteix en l'erasmisme, que es repeteix en tots els moments en què el poder polític ha estat capaç de garantir una certa tolerància, una certa llibertat als ciutadans o súbdits que vivien sota uns règims determinats. I l'essència d'aquests sistemes que garanteixen la tolerància, la llibertat, si m'ho permeten, és una essència elemental basada a distingir l'esfera pública de l'esfera privada i construir l'espai públic amb aquells elements són comuns als individus o bé es desitja que siguin comuns. Són comuns als individus el fet de viure dins d'unes fronteres, allò que construeix la idea liberal és a partir de l'*ius solis* i no pas de l'*ius sanguinis*.

Però també poden ser elements que es vulguin tenir en comú i aquesta és la gran aportació de la segona meitat del segle XX, és la gran aportació del paradigma keynesià basat en la construcció d'un espai comú per als ciutadans a partir del desig de tenir una sanitat en comú, una educació en comú, unes carreteres en comú o us serveis públics en comú. Sobre aquest espai es construeix la noció de ciutadania, sobre el qual es construeix, en definitiva, l'espai públic, l'espai polític, i es transfereix a l'espai privat, cosa que separa els individus de manera indefugible o perquè es decideix, senzillament, que no sigui integrable en l'espai públic. En concret, passen a l'esfera privada qüestions com ara la raça, el sexe, la religió, l'origen o l'opció sexual. Tot allò que marca una frontera entre individus, que és una frontera que no ha de ser rellevant a l'hora de construir el marc comú.

Aquest és el principi bàsic de l'idea liberal, de les societats democràtiques, de la mateixa manera que fou el principi bàsic de tot allò que van representar d'avenç els moviments il·lustrat, el moviment eramista o altres "moviments tolerants, democràtics", al llarg de la seva història. I aquest principi d'equilibri entre l'espai públic i l'espai privat ha sofert agressions permanents i recurrents.

El segle XX ha estat testimoni de dues agressions en direcció completament oposada:

Hi va haver una agressió, que en primer terme va ser l'agressió totalitària, l'agressió que ve des del socialisme real, des de l'estalinisme i que, d'altra banda, ve també des del nazisme i els feixismes europeus, que és una agressió que allò que fa és hipertrofiar l'espai públic: a efectes del poder públic no hi ha res d'irrellevant, allò que menja una persona, els fills que té, com ha de ser la seva llar en funció dels fills que té, com ha de vestir-se, què ha de pensar, com ha de pintar un pintor, què ha d'escriure l'escriptor... Per a l'Estat tot era rellevant, per a l'espai públic tot era rellevant, de tal manera que allò que desapareixia totalment de l'àmbit d'actuació dels individus era, justament, l'esfera privada. En els sistemes totalitaris hi havia una manca absoluta de privacitat, però curiosament, els darrers anys del segle XX i arran de la caiguda del mur de Berlín i l'esfondrament del socialisme real, de fet, s'assisteix, de manera inadvertida, a l'agressió exactament simètrica per part dels neoconservadors, que en gran part usurpen i reinterpreten en benefici propi el pensament liberal:

“

Crec que una de les agressions ideològiques i que d'una manera o altra està passant més desapercibuda és la que prové d'un principi representat per la idea de identitat i, sobretot, una idea d'identitat que només rep resposta des d'altres identitats o que rep resposta des de la base de la pluralitat, de la diferència.

”

agressió que allò que diu i fa és hipertrofiar l'espai privat. És a dir, tot ha de ser individual, no paga la pena interrogar-se si cal que existeixi una sanitat en comú, una educació en comú, uns serveis públics comuns... diguem-ne creixement. La bona gestió del mercat farà de l'abundància un element consubstancial de les societats i, consegüentment, no caldrà demanar-se com cal fer la redistribució per tal que els ciutadans puguin tenir un espai d'igualtat.

Aquestes són algunes de les agressions que hi ha hagut al llarg del segle XX, algunes d'elles com aquesta agressió des del neoconservadurisme fins a la idea liberal; però, a més a més, hi ha hagut una agressió lateral. Una agressió més ideològica que és l'agressió que prové del concepte d'identitat, construït sobre la base de múltiples errors, sobre la base que a la proposta de posar el valor de la idea d'identitat en la construcció i gestió d'una societat, els que s'hi han oposat han acceptat d'una manera o altra els seus pressupostos, de tal manera que a voltes tenim la impressió que les polèmiques sobre la identitat, allò que de fet discuteixen és una identitat determinada enfront d'una altra identitat determinada o, fins i tot, en un segon nivell d'aquest debat, allò que es discuteix és identitat i pluralitat, identitat i múltiples identitats.

La realitat és que en termes polítics, si parlem d'acord amb els termes que ens suggereix el principi liberal de distingir entre espai privat i espai públic, no podem parlar d'una oposició entre una identitat i una altra o una oposició entre la identitat i la pluralitat; allò que s'oposa a identitat

és senzillament ciutadania, és senzillament el pacte sobre unes institucions que gestionin la pluralitat d'interessos, orígens, llengües, races, tant se val, tot el que sigui; és a dir, tot allò que constitueix els elements diferenciadors entre els individus. Per tant, crec que una de les agressions ideològiques i que d'una manera o altra està passant més desapercibuda és la que prové d'un principi representat per la idea de identitat i, sobretot, una idea d'identitat que només rep resposta des d'altres identitats o que rep resposta des de la base de la pluralitat, de la diferència.

La identitat entesa d'aquesta manera, entesa pels qui la defensen i pels qui la qüestionen, desemboca justament en una nova agressió o una agressió diferent al principi liberal, al principi d'equilibri entre allò públic i allò privat.

Dic que ens està menant a una agressió diferent i a una agressió nova perquè mitjançant el concepte d'identitat passen a formar part, novament, de l'espai públic elements que fins ara havíem reclòs a l'esfera privada. En concret, hi ha elements lingüístics que estan passant a l'àmbit de la identitat quan de fet no hi ha una llengua comuna per a una mateixa comunitat, està passant la religió quan no hi ha un religió comuna per a una mateixa comunitat, estan passant elements racials –la raça com a part de l'espai comú a l'hora de definir qui som nosaltres- o estan passant elements culturals. I jo crec que en parlar de cultura en aquest context convé advertir una altra de les subtils manipulacions, un altre dels desplaçaments semàntics

83

“

I si em permeten una confessió, jo sento un enorme respecte per la cultura, però sento una indiferència absoluta cap a la tradició.

”

que s'estan produint amb aquest terme, perquè de fa poc temps ençà parlem de cultura com si cultura fos equivalent a tradició i moltes vegades no fos res més que tradició. No fem el mateix que es feia ara fa vint o vint-i-cinc anys, que l'oposat a cultura era senzillament ignorància.

Avui dia, com també passa amb la noció d'identitat, allò que s'oposa a una cultura és una altra cultura, i allò que s'oposa a aquesta cultura és una altra cultura més, però pel camí oblidem fer referència al fet que quan parlem de cultura en aquests termes no estem parlant ni de Voltaire, ni de Shakespeare ni de Beethoven... per referir-nos a allò que hem considerat cultura, a les obres més excelses que ha donat el geni humà, sinó que ens estem referint, i perdoneu-me la simplicitat, a aquella tradició que existeix en algun poble castellà de llençar una cabra des del campanar, que els braus corrin pels carrers i escometin els joves, que un nord-americà entusiasta dels Sanfermins vingui per aquí i aprecii extraordinàriament la cultura navarresa... En fi, estem parlant realment de tradició.

I si em permeten una confessió, jo sento un enorme respecte per la cultura, però sento una indiferència absoluta cap a la tradició; em sembla que si la tradició ens ha de fer assumir com a propis valors de la crueltat com ara llençar una cabra des d'un campanar, doncs em sembla que no passa res per acabar amb aquesta barbàrie i a aquest obscurantisme o a aquesta preocupació, com l'anomenaven en temps de la il·lustració.

Per tant, quan aquesta manera d'entendre la cultura com a tradició entra en l'espai públic, allò que es dissol és el problema real al qual ens hem d'enfrontar moltes vegades: efectivament, el nostre cànnon cultural és escàs, el nostre cànnon cultural és insuficient. Si tornem al període de la il·lustració, per a un il·lustrat, ser culte era haver llegit determinats autors entre els quals Voltaire, Shakespeare o Cervantes. Hi havia una sèrie d'autors que es consideraven imprescindibles per a poder-se anomenar culte; doncs bé, en els nostres dies aquest cànnon és insuficient. Dificilment ens podríem anomenar cultes si a aquesta nòmina d'autors, pensadors, filòsofs, artistes, no hi suméssim autors hindús, no hi suméssim –en definitiva- allò de millor que ha produït el millor dels genis de cadascuna d'aquelles llengües, i d'aquells pobles de la gent que ve a treballar als nostres països.

A mi em sembla que és en aquest context on s'hauria de plantejar la idea de cultura i no continuar insistint en aquella idea reverenciada de la tradició que, tal i com he dit, crec que té tots els motius per apreciar-la qui l'aprecii des del punt de vista de la diversió, però moltes vegades té molt poca cosa d'apreciable des del punt de vista dels valors que volem defensar, dels valors sobre els quals volem construir les nostres societats.

Amb aquesta agressió al principi liberal, que prové de la identitat, ens enfrontem justament al problema o a l'anomenat fenomen de la immigració; i deia també en Toni, amb tota la raó del món, que el primer dret que té un immigrant és el de quedar-se al seu país. El

“

En general, els immigrants vénen per una raó molt senzilla: perquè hi ha oferta de treball. I encara molt més, vénen i vénen sense regularitzar els seus papers perquè saben que a banda de l'oferta de feina, hi ha una oferta de treball il·legal.

”

problema és que moltes vegades fa la impressió que des dels nostres països estem parlant d'aquest dret, que subscriu completament, que és el primer dret que ha de tenir qualsevol persona, que és el de quedar-se o el de romandre o d'anar on vulgui.

Moltes vegades, quan s'obre aquest debat des dels nostres països desenvolupats, països receptors d'immigrants, tractem de resoldre el que passa allí, oblidant-nos de tot el que passa aquí; i el que passa aquí és que els immigrants no vénen perquè tinguin un somni o perquè, com moltes vegades s'ha dit, la televisió espanyola es vegi al Marroc i els marroquins es pensin que tot allò que passa a Europa és com els anuncis de Camel o els anuncis d'automòbils de luxe. Els marroquins saben tant bé com nosaltres que és molt difícil poder aconseguir objectes luxosos. En general, els immigrants vénen per una raó molt senzilla: perquè hi ha oferta de treball. I encara molt més, vénen i vénen sense regularitzar els seus papers perquè saben que a banda de l'oferta de feina, hi ha una oferta de treball il·legal, perquè saben que si assoleixen les costes espanyoles, sempre trobaran un empresari que els contracti. D'aquesta manera, potser no podem resoldre el problema del desenvolupament al Marroc ni amb la cooperació al desenvolupament ni amb la millor de les intencions. Allò que es pot resoldre, i és a les nostres mans, és que no hi hagi ofertes de treball il·legal als nostres països, perquè mentre hi hagi aquesta oferta de treball il·legal es desencadena una espiral que corre el risc de deixar seriosament danyats els principis democràtics de les nostres societats, els principis de l'estat de dret.

Hi ha un primer cercle d'aquesta espiral que és el cercle que ens duu a creure que la mera existència, la mera presència dels immigrants al nostre territori suposa una agressió contra els nostres valors més abstractes: contra la nostra llengua, contra la nostra identitat, la nostra cultura, la nostra forma de vida... I és una veritable paradoxa, perquè mentre es demostra tanta sensibilitat cap a la agressió suposada que la mera presència d'una persona, un individu genera en aquells valors abstractes, estem perfectament cecs davant l'agressió real que aquestes persones estan patint dia rere dia.

Per no haver de multiplicar els exemples, només n'esmentaré un que a mi em va cridar l'atenció poderosament i he de confessar que em va indignar de manera especial: va ser quan hi va haver un accident a Lorca, a la província de Múrcia, on van morir tretze immigrants dins d'una furgoneta mentre creuava un pas a nivell; només hi va sobreviure una nena de tretze anys que anava a treballar en lloc de la seva mare malalta. Tots els mitjans de comunicació d'Espanya van lamentar la mort dels immigrants, van demanar que s'obrissin investigacions, etc., però no hi va haver ningú que s'adonés que de fet ens trobàvem davant d'un cas de treball infantil. A la província de Múrcia, en un lloc com Lorca, el fet que una nena de tretze anys pogués anar a treballar en lloc de la seva mare malalta ens va semblar normal. Ens va semblar normal que els immigrants no tinguessin drets socials, que la mare si es trobava malament no anés a treballar i no cobrés, però se'ns va oblidar que per suplir aquesta

“

¿Hem de ser inflexibles en la persecució de la contractació de treballadors irregulars? O, ans al contrari, i aquesta és la pregunta que cal plantejar, ¿hauríem de ser inflexibles amb la contractació il·legal de treballadors?

”

B

absència d'ingressos, ens va semblar i els va semblar als empresaris de Lorca perfectament raonable que una nena de tretze anys, en lloc d'anar a l'escola, estigués treballant.

Així doncs, tal i com els ho avanço, hi ha una particular sensibilitat que va fer que la muller de Jordi Pujol, Marta Ferrusola -per esmentar també a una persona de Catalunya, com bé hagués pogut ser de Màlaga o Madrid o Lorca- en un moment donat digués “els immigrants vénen a demanar-nos pa i a sobre en la seva llengua”; és a dir, que si algú ens demana socors el més important és que ho faci en la nostra llengua, perquè d'altra manera considerarem que ens està ofenent, que està posant en perill les nostres identitats, els nostres valors més abstractes, les nostres llengües... en definitiva, tota aquesta història de la identitat.

Aquesta és la primera volta de l'espiral, que s'accelera i produeix que després de diverses acceleracions s'estableixin polítiques del tipus: cal ser inflexibles a l'hora de perseguir la contractació de treballadors il·legals -i això ho repeteix el govern a torn i a dret-.

En aquest moment, s'aproven lleis d'estrangeria que es refan tres cops en dos anys, que creen una inseguretat jurídica no pas perquè hi hagi una mala aplicació de les lleis o estiguin aplicades amb criteris diversos, sinó perquè el marc legal ha deixat de ser estable. Cada reforma de la llei d'estrangeria suposa que persones que ja van fer cua a les comissaries, n'hagin de tornar a fer un altre cop sense saber ni tan

sols quina part de la seva estada apareix recollida a la nova llei. És a dir, que cada modificació altera profundament la vida de persones que ja la tenen profundament alterada. Aquesta reforma de la llei d'estrangeria es fa amb aquest objectiu precís: cal ser absolutament inflexibles amb la persecució de la contractació de treballadors il·legals. I davant d'aquesta fermesa del govern i en gran mesura de la societat espanyola, cal demanar-se: ¿en realitat, què estem perseguint? ¿amb què hem de ser inflexibles? ¿amb la contractació de treballadors il·legals? Llavors, aquí, immediatament apareixen alguns dels antropòlegs de guàrdia del govern i diuen: "si us plau, no parlem d'il·legalitat, parlem d'irregularitat."

Perfecte, però llavors ¿hem de ser inflexibles en la persecució de la contractació de treballadors irregulars? O, ans al contrari, i aquesta és la pregunta que cal plantejar, ¿hauríem de ser inflexibles amb la contractació il·legal de treballadors? Perquè si, tal i com diu el govern, som inflexibles, amb la contractació de treballadors il·legals o irregulars, com ens obliguen a dir -en el marc d'aquesta bona disposició vers les immigrants- que allò que cal fer és col·locar policia, si en fer-ho estem alterant profundament el principi d'igualtat davant la llei. Resulta que hi ha persones que pel sol fet d'existir són legals o il·legals, regulars o irregulars.

Per tant, estem vulnerant un altre principi de l'estat de dret que és el fet que l'estat de dret només persegueix accions, no persegueix individus, no entén que hi hagi categories d'individus de cap mena -ni regular ni irregular

“

Estem vulnerant un altre principi de l'estat de dret que és el fet que l'estat de dret només persegueix accions, no persegueix individus.

”

ni legal ni il·legal-; allò que entén és que hi ha accions legals o il·legals, regulars o irregulars.

Així doncs, si l'objectiu és de debò ser inflexibles en la persecució de la contractació de treballadors il·legals, llavors cal augmentar la policia, la seguretat, la impermeabilitat de les fronteres, cal construir tanques a Ceuta i Melilla, cal animar els ciutadans a denunciar que hi ha immigrants que estan entrant per zones que la policia no ha controlat; si ben al contrari, allò que perseguim és la contractació il·legal de treballadors, allò que hem de posar són inspector de treball, allò que hem de fer és exigir als nostres empresaris que no contractin il·legalment. Cal establir un sistema estricte, rígid i rigorós per tal que al nostre país no puguin tenir lloc aquestes condicions gairebé d'esclavitud, condicions d'absoluta abrogació dels principis ètics, dels principis morals que ens fan admetre com a normal, com a possible que una nena de tretze anys sigui contractada durant un, dos o tres dies per substituir la seva mare malalta.

Com a conclusió, només els voldria dir que, segons el meu parer, una de les actituds a l'hora d'acabar la qüestió de la immigració és no acceptar mai les anàlisis que plantegen l'agressió neoconservadora, l'agressió de la identitat a aquell principi liberal. Crec que hem de recuperar l'autonomia de la política, hem de recuperar aquell espai on nocions com ara llengua, raça, origen... no hi tenen cabuda, i, per tant, hem d'avançar en la idea que cada vegada que parlem d'immigració estem traint els nostres principis, perquè per sota de la idea d'immigració -que en el fons és un eufemisme- ens estem

referint a la reordenació del mercat laboral internacional. Així doncs, hem de començar a referir-nos a aquest fenomen com allò que és, com un resultat econòmic d'una gestió econòmica de les nostres societats.

Relació d'entitats participants

Entitats participants en la primera fase:

ABD. Ass. Benestar i Desenvolupament

ADRA

ACAU- Ass. Coordinadora Ajuda Unida (Terrassa)

Bona Voluntat en Acció

Centre Passatge

Cáritas

Finestra Oberta

Ateneu Popular de Sant Roc

FADA

CCU- Centre Cristià dels Universitaris

IBN-Batuta

Avismon Catlaunya

Foro para la defensa de la tercera edad

Ass Alzheimer de Barcelona

Fundació Formació i treball

Creu Roja

AIV

PROBENS

Ass Rauxa

ARSIS

CONEX

AFANOC

Fundació Comtal

JIS- Joves per la igualtat i solidaritat

ACO- Associació catalana d'ostomitzats

Associació Voluntariat de Badia del Vallès

Club Nau

Aprenem junts

CEJAC

Fundació Banc d'aliments

Gresol

Fundació Ajuda i Esperança

Centre Obert Joan Salvador Gavina

ACISFJ- Casa de la jove

Teresianos sin fronteras

Entitats participants en la segona fase:

ACIS Agrupació Cultural Social
AFANOC
Àmbit Prevenció
Ajut al poble cubà "l'Habana"
ARSIS Amics de Raval i Sistrelles
ASCIB- IBN BATUTA
Ass. Socio cultural La Formiga
Ass. Ajuda Toxicòmans AAT
Ass. Benestar i Desenvolupament ABD
Ass. Caritat St. Vicenç de Paül
Ass. Catalana d'Hemofília
Ass. Catalana d'Integració i desenvolupament humà
ACIDH
Ass. Catalana Infancia Maltractada ACIM
Ass. Catòlica Internacional Serveis Joventut Femenina
ACISJF
Ass. Ciutadana Anti-SIDA de Catalunya ACASC
Ass. Ciutat Vella Acollidora
Ass. Compartir
Ass. Coordinadora d'activitats
Ass. Cultural, Cristiana i Social CONESTI
Ass. Disminuïts psíquics Tots som Santboians
Ass. Internacional de Voluntariat
Ass. Nou Horitzó
Ass per a la prevenció dels abusos a menors FADA
Ass. Per a l'estudi i promoció del benestar social
PROBENS
Ass. Punt de Referencia
Ass. Rauxa
Ass. Reyo a la Esperanza

Alberg de St Joan de Déu
Auxilia
Banc d'Aliments
Banc de Recursos
Bona Voluntat en Acció
Caritas
CASC Fundació Social del Raval
Centre passatge
Centre Cristià dels Universitaris CCU
Centre Promoció Social Francesc Palau
Drapaires d'Emaus
Finestra Oberta
Foro para la defensa de la tercera edad
Fundació Acció solidaria contra l'atur
Fundació AKWABA
Fundació ARRELS
Fundació Catalana de l'Esplai
Fundació Catalana Tutelar ASPANIAS
Fundació COMTAL
Fundació ENGRUNES
Fundació MARIANAO
Fundació Oncològica Enriqueta Villavecchia
Fundació ESCÓ
Fundació FICAT
Grup AGATA
Grup Solidaritat HEDERA
IreS Institut de Reinserció Social
Joves per la Igualtat i la Solidaritat JIS
L'Hora de Déu
Medicus Mundi
Teresianos sin fronteras
TUTI

M

Qüestionari

Projecte: **Immigració, igualtat, convivència: un repte per al voluntariat social**

Entitat:

Nom de l'entrevistat i càrrec:

Director/a:

Adreça:

Telèfon.:

Àmbit d'actuació:

Nombre d'usuaris:

Nombre d'usuaris immigrants:

Nombre voluntaris:

Nombre de voluntaris immigrants:

Població:

Correu electrònic:

1. Quins són els objectius de l'entitat? Quins serveis ofereix?

2. La incorporació a la societat de ciutadans nous, ha suposat canvis en els vostres objectius i/o serveis? Quins?

3. En relació amb aquests nous usuaris i/o voluntaris, amb quines dificultats us trobeu a l'hora de donar resposta a les seves demandes?

Especifiqueu-ho en relació amb:

- . les administracions/institucions
- . la pròpia entitat
- . població immigrant
- . societat
- . altres usuaris

4. Aquestes dificultats i/o mancances, com es resolen i en quina mesura?

5. Definiu quin és el paper que exerceix actualment en relació amb la situació creada per la incorporació de població nova.

6. Quina valoració feu d'aquest paper? N'esteu satisfets? Us sentiu còmodes?

7. A partir de la vostra experiència i anàlisi de la realitat, quines propostes feu en relació amb: administracions, població immigrant, entitats, societat...?

8. Voleu afegir-hi res més...